

Economisch-Statistische Berichten

Zeven loonronden

★

Evenwichtige internationale groei

★

Dr F. W. C. Blom

Loon- of koersaanpassing?

★

Dr J. G. M. Delfgaauw

De financiële situatie van weduwen

★

Mr P. J. Coffrie

Faillissementen in de na-oorlogse jaren

★

Drs G. F. Loeb

Brazilië's buitenlandse betalingen

(II)

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1946

WOENSDAG 22 SEPTEMBER 1954

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

R. MEES & ZONEN
A° 1720
BANKIERS & ASSURANTIEMAKELAARS
ROTTERDAM
AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

PENSIOENVOORZIENINGEN

Adviezen op het gebied van:

statuten en reglementen

★
belegging in
vaste-rentedragende waarden

★
zelfstandige aandelenbelegging

★
rendementsverbetering

★
risicodekking

HET BUREAU VOOR PENSIOENFONDSEN
van
DE TWENTSCHE BANK

Beschikbare krachten

ECON. DRS.

29 jaar, die de universitaire opleiding voor Belasting-
consulent te Amsterdam (avondcursus) gaat volgen,
zag zich gaarne geplaatst
op Belastingconsultatie- of Accountantskantoor.
Brieven onder no. ESB 39-1 aan de uitgever van dit
blad, Postbus 42, Schiedam.

Nationale Handelsbank, N.V.
Amsterdam - Rotterdam - 's-Gravenhage
Alle Bank- en Effectenzaken

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.
Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 357, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cts.
Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.
Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).
Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit.
Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin;
J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Zeven loonronden

Zoals bekend heeft onze Regering het voorstel van de Stichting van den Arbeid inzake een algemene vergunning tot verhoging der lonen met maximaal 6 pCt goedgekeurd. Ons land staat dus, volgende week, een nieuwe loonronde te wachten. Bij velen, die in de loop der jaren de tel zijn kwijtgeraakt dan wel het inzicht in de omvang en de volgorde der loonronden hebben verloren, rijst wellicht de vraag de hoeveelste dit zal zijn. Het lijkt ons dan ook niet ondienstig hieronder een korte schets te geven van de naoorlogse ontwikkeling in dezen.

Na de bevrijding werd de door de Duitse bezettingsautoriteiten ingestelde loonstop door de Regering bekrachtigd, hetgeen inhield, dat de werkgevers de bestaande arbeidsverhoudingen zonder toestemming der Rijksbemiddelaars niet mochten veranderen. Reeds spoedig — voor het toentertijd bevrijde gebied al op 27 November 1944 — werd in verband met de gestegen kosten van levensonderhoud een algemene vergunning verleend tot verhoging der lonen met 25 pCt ten opzichte van 1940, of 15 pCt ten opzichte van 1942.

Na deze algemene loonsverhoging werden de lonen in de afzonderlijke bedrijfstakken nader bezien en zo mogelijk aangepast aan het gestegen prijspeil. Deze aanpassing was in October 1946 zo goed als voltooid. Sedertdien gold een verscherpte loonstop. Dit betekende echter niet, dat hiermede een tijdvak van volkomen stabilisatie der lonen werd ingeluid. Verdere correcties door de Rijksbemiddelaars in de loonnormen aangebracht, een ruimere toepassing van tariefstelsels en verhoging en uitbreiding van de kinderbijslag, deden de lonen, resp. de inkomens der werknemers verder stijgen.

Aan deze periode van geleidelijke ontwikkeling kwam een einde toen de Regering in November 1948 een begin maakte met de afschaffing en vermindering der subsidies. De daardoor veroorzaakte prijsstijging van een aantal voor het levensonderhoud essentiële artikelen kon slechts door een loonsverhoging worden gecompenseerd: Met ingang van 1 November 1948 werd dan ook een, als tijdelijk bedoelde, bijslag van f 1 per week — de zgn. Joekesgulden — op de lonen van vrijwel alle werknemers met een jaarlijks inkomen van minder dan f 3.700 bindend vastgesteld, terwijl tevens de kinderbijslag iets werd verhoogd. Beide maatregelen tezamen kwamen neer op een verhoging der lonen met ongeveer 3 pCt.

Hierna trad een loonrondenloze periode van veertien maanden in. In het daaropvolgende, slechts een halve maand langere, tijdvak daarentegen laten zich niet minder dan drie loonronden noteren. Allereerst die van 1 Januari

1950. Haar oorzaak lag bij de devaluatie, die de kosten van levensonderhoud verder had doen stijgen. Aan het bedrijfsleven werd vergunning verleend de bestaande lonen, waarin de Joekesgulden definitief werd opgenomen, te verhogen met 5 pCt. In de meeste bedrijfstakken vond deze verhoging, die door de Regering krachtig werd aanbevolen, doorgang.

Acht maanden later voltrok zich de volgende, ditmaal verplichte, loonsverhoging van 5 pCt; alweer toegekend in verband met de gestegen kosten van levensonderhoud. De laatste loonronde in deze reeks vond plaats op 22 Maart 1951. Hoewel het prijsniveau sedert September 1950 met naar schatting 10 pCt was opgelopen bedroeg de, voor alle arbeiders van 23 jaar en ouder, wier arbeidsvoorwaarden waren vastgelegd in een c.a.o. of een bindende loonregeling, voorgeschreven loonsverhoging 5 pCt. De verklaring voor deze in het licht der prijsontwikkeling geringe verhoging moet worden gezocht in de toentertijd ongunstige betalingsbalanssituatie, die o.a. een consumptiebeperking noodzakelijk maakte van 5 pCt. De consumptiebeperkingsloonronde had nog een staartje. Toen nl. in November 1951 bleek dat de consumptiebeperking de 5 pCt had overschreden, maar niet in zodanige mate, dat een loonsverhoging gerechtvaardigd was, werd de werkgevers vergunning verleend hun personeel een eenmalige uitkering te doen van 11 pCt van het week- of 2½ pCt van het maandloon tot een maximum van f 8,50.

In 1952 en 1953 was het rustig aan het loonfront. Loonronden kwamen niet voor en eerst in de tweede helft van 1953 werd er weer over het loonpeil gediscussieerd. De door de Regering ingediende wetsontwerpen, die huurverhoging en belastingverlagingen beoogden, waren ditmaal de oorzaak. Voor zover nl. de eerste niet door de laatste zou worden gecompenseerd, zou compensatie door loonsverhoging kunnen plaatsvinden. Daar werkgevers- en werknemersorganisaties het wel over een loonronde, maar niet over het percentage eens konden worden, stelde de Regering dit vast op wederom 5. Deze, tot nu toe laatste en op 1 Januari 1954 ingegane, loonsverhoging was alleen verplicht ten behoeve van hen, die werkzaam waren onder een c.a.o. of bindende loonregeling.

De uitkomst van een loonrondentelling varieert met het criterium, dat voor een loonronde wordt aangenomen. Verstaat men onder een loonronde een stootsgewijze en blijvende verhoging der lonen en salarissen van vrij algemene aard, dan is de thans voor de deur staande loonronde de zevende.

Z.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Zeven loonronden, door Drs J. H. Zoon	747	Brazilië's buitenlandse betalingen (II), door Drs	
Evenwichtige internationale groei	749	G. F. Loeb	755
Loon- of koersaanpassing?, door Dr F. W. C. Blom	750	A n t e k e n i n g e n :	
De financiële situatie van weduwen, door Dr		De Millioenennota 1955	757
J. G. M. Delfgaauw	752	Koffie-„boom” op retour	760
Faillissementen in de na-oorlogse jaren, door		Het Verenigd Koninkrijk en de K.S.G., door	
Mr P. J. Coffrie	754	F. I. H. Vos	761
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ...	762

Voor de niet gesigneerde artikelen is de commissie van redactie verantwoordelijk.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Evenwichtige internationale groei.

Het voortschrijdende bewustwordingsproces der mensheid heeft de ogen geopend voor het proces van de economische ontwikkeling, waarin begrippen als nationaal inkomen en gemiddelde besparingen centraal staan. In Nederland weerspiegelt deze voortgang zich in onze industrialisatie-nota's. De internationale economische ontwikkeling daarentegen draagt nog een ongebreideld karakter, en de divergentie der levensvoorwaarden is daarvan een teken. De achtergeblevenen worden zich deze verschillen bewust, en zien zich bij hun streven naar vergroting van de welvaart geplaagd voor de keuze tussen een vrij en een dictatoriaal stelsel. Terecht worden thans eisen gesteld aan de westerse democratieën, en de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties zal opnieuw op deze uitdaging van het lot een antwoord moeten geven. De internationale kapitaalverstreking, die in dit verband van primaire betekenis is, dient daarom aanzienlijk te worden uitgebreid, en niet uitsluitend te worden gericht op „self-liquidating” objecten. Het Marshall-plan was een voorbeeld van een brede opvatting, en in die geest kan ook een evenwichtige internationale groei naderbij gebracht worden. Een mogelijkheid daartoe wordt geboden door het vorig jaar ingestelde Special U.N. Fund for Economic Development.

Dr F. W. C. BLOM, Loon- of koersaanpassing?

Schrijver beziet de positie van Nederland ten opzichte van het buitenland, en concludeert, dat onze conceptie als „goedkoopste-eiland” niet redelijk en niet houdbaar is, omdat grote afwijkingen tussen prijsniveaus en lonen, voor zover niet samenhangende met verschillen in productiviteit, de handels- en betalingsbalans scheeftrekken. Een verhoging van de binnenlandse lonen brengt geen oplossing door de onvermijdelijk daarmee gepaard gaande stijging van de kosten van levensonderhoud, en het achterblijven van de groepen met vaste nominale inkomens. Schrijver stelt daarom de vraag aan de orde, of een herziening van de wisselkoers niet een doeltreffender middel is, omdat deze een algemene verhoging van de levensstandaard teweegbrengt. Een voordeel is, dat een eventueel te grote revaluatie ten allen tijde weer gecorrigeerd kan worden, wat bij een te grote loonstijging niet mogelijk is. De waardevermindering van de gulden zal hiermede gebaat zijn, terwijl bescheiden revaluatie eveneens gunstig voor ons land zal werken in het kader van Benelux en de E.B.U.

Dr J. G. M. DELFGAAUW, De financiële situatie van weduwen.

De weduwen beneden 65 jaar met hun kinderen vormen een speciaal vraagstuk door het ontbreken van voldoende sociale voorzieningen. Schrijver vat in dit artikel de resultaten samen van een desbetreffend onderzoek, waarin getracht wordt, aan de hand van een reeks cijfers die betrekking hebben op de weduwen, te komen tot een beeld van de financiële situatie van weduwen in ons land. Van de gehuwd geweest zijnde vrouwen beneden de leeftijd van 65 jaar (waarin dus de gescheiden vrouwen begrepen zijn) blijkt 56 pCt een inkomen van minder dan f 1.000 te ontvangen, terwijl bovendien nog 13 pCt een inkomen had tussen f 1.000 en f 1.500. Schrijver concludeert op grond van deze cijfers, dat de situatie ernstiger is dan wordt vermoed.

Mr P. J. COFFRIE, Faillissementen in de na-oorlogse jaren.

Onder de indicatoren van de welvaart van een land neemt de statistiek van de faillissementen een bijzondere plaats in, daar deze wijst op het aantal gevallen van ernstige déconfiture. In Nederland werden de jaren 1946-1948 gekenmerkt door zeer geringe aantallen, omdat in die periode een rechterlijk vonnis eerder schade dan voordeel kon brengen. Daarna volgde een oplopen van het aantal tot einde 1951. De dalende tendentie, die daarna inzette, zette zich nog voort in 1953 en het eerste halfjaar van 1954. Helaas schieten de gegevens tekort voor een analyse van de oorzaken van de faillissementen.

Drs G. F. Loeb, Brazilië's buitenlandse betalingen (II).

In het tweede deel van zijn artikel schetst schrijver de maatregelen, die met betrekking tot de buitenlandse handel en betalingen van Brazilië genomen zijn in October 1953. Door het instellen van uitvoerpriemien en het koppelen van invoer- en deviezenvergunningen, die bij opbod op de effectenmarkt worden verkocht met een verschillend minimum-agio naar gelang van de betekenis van de te importeren goederen, is men er in geslaagd, de handel in evenwicht te brengen. Inmiddels is een belangrijk deel van de betalingsachterstand geconsolideerd, met name met het dollargebied. De vooruitzichten zijn op korte termijn gunstig, maar het is te betwijfelen of de sterk verbeterde ruilvoet van blijvende aard is. Ook is de wisselkoers als gevolg van de monetaire politiek nog verre van stabiel.

— SOMMAIRE —

Développement international harmonieux.

La connaissance du déséquilibre dans le niveau de vie international amène les pays bénéficiant d'un niveau de vie supérieur, à se demander ce qu'il convient de faire pour les pays sous-développés. Une aide internationale consistant dans l'octroi de capitaux est recommandée d'urgence.

Dr F. W. C. BLOM, Adaptation des salaires ou du taux de change?

L'auteur envisage une adaptation du taux de change, comme alternative possible du système d'augmentations de salaires poursuivi aux Pays-Bas.

Dr J. G. M. DELFGAAUW, La situation financière des veuves.

Tenant compte des résultats d'une enquête sur la situation financière des veuves aux Pays-Bas, l'auteur conclut que celle-ci est plus sérieuse qu'on ne le soupçonne généralement.

Mr P. J. COFFRIE, Les faillites dans les années d'après-guerre.

Les données statistiques prouvent que la diminution du nombre de faillites aux Pays-Bas s'est poursuivie en 1953 et au cours du 1er semestre de 1954.

Drs G. F. LOEB, Les paiements extérieurs du Brésil (II).

L'auteur examine dans la 2e partie de son article, les mesures prises par le Brésil en octobre 1953 en vue de rétablir l'équilibre de sa balance des paiements et de consolider ses arriérés.

Evenwichtige internationale groei

Economische ontwikkeling is een proces dat zich in een toenemende belangstelling mag verheugen. Men zou het een der hedendaagse voorbeelden kunnen noemen van het bewustwordingsproces der mensheid. In de achttiende eeuw werd iemand er zich van bewust dat hij proza sprak. Vandaag worden wij ons bewust van minder- of meerwaardigheidscomplexen, van de „informele organisatie in een bedrijf”; en ook van het proces der economische ontwikkeling. We zeggen dat we ieder jaar een zeker percentage van het nationale inkomen besparen, willen of moeten besparen. In het verleden was er geen begrip nationaal inkomen; er waren slechts individuele personen en bedrijven die spaarden en zeer uiteenlopende percentages. Het gemiddelde daarvan had geen enkele directe betekenis in het bewustzijn van wie ook. Achteraf hebben we het leren zien als iets dat we bewust zouden kunnen nastreven. Het eerst wel de Sovjet-Unie, die het percentage doelbewust opvijzelde en daarmee nu langzamerhand het peil der productiviteit der Westeuropese landen gaat benaderen. Op de verreikende gevolgen van dit laatste feit gaan wij echter thans niet in. Het was slechts bedoeld als illustratie. De Westeuropese landen denken nu langzamerhand nationaal in dit opzicht: Nederland aanvaardt nota's over de industrialisatie met doelstellingen over de eigen ontwikkeling.

Wij zullen ons bewustzijn verder moeten verwijden. Er bestaat ook iets als een internationale ontwikkeling; d.w.z. alle landen hebben een de-facto ontwikkeling en dit geheel van groei kunnen we internationale ontwikkeling noemen. Het is tot nu toe internationaal gezien een ongebreidelde, een wilde groei geweest, zoals van een koraalrif, of van de stad New-York, met enorme uitschieters naast laag-gebleven complexen. Er is één zijde aan deze nog onbewust-gebleven groeiverschijnselen die in toenemende mate onze aandacht vraagt. Zij kan worden aangeduid met de woorden „divergentie der levensvoorwaarden”. In enkele landen stijgt de levensstandaard tot hoogten waarbij men zich soms afvraagt of er niet van overconsumptie moet worden gesproken. In andere landen blijft het leven stagneren op de grenzen van de hongersnood, de vervuiling en de wanhoop. Dat is weliswaar geen nieuw feit; maar het is een feit dat men zich bewust gaat worden. Er wordt zoveel meer gereisd, er zijn films, er is radio en er is politieke voorlichting. Er is ook een neiging niet alles meer te aanvaarden als vanzelfsprekend; in elk geval niet dat een Europeaan als zodanig anders moet leven dan een Aziat.

De verschillen in levensomstandigheden groeien en het bewustzijn er van groeit. Er zijn, ook een uitvloeisel van het bewustwordingsproces, internationale vergaderingen waar men over deze zaken spreekt en een houding moet aannemen. Het initiatief is er in handen van de achtergeblevenen. Deze menen, op grond van de beginselen die in de westerse democratieën zelf het bestel beheersen, eisen te kunnen stellen. De logica der eisen wordt niet ontkend. Het westen geeft langzaam toe onder de druk er van. Krachten trekken zich langzaam samen die zich eenmaal tegen dat westen zouden kunnen keren, wanneer zou blijken dat daar geen voldoende initiatief, geen oplossingen meer liggen.

Het westen heeft een levensstijl die het beter, hoger, acht dan de feodale die in de achtergebleven gebieden veelal nog overheerst en dan de dictatoriale die achter

het ijzeren gordijn snelle vergroting der productie tot stand gebracht heeft. Het westen zegt, in vrijheid de welvaart te kunnen brengen. Nu de ontwakende volken van Azië en elders zich van hun welvaartstekort bewust worden, staan er twee concurrerende stelsels voor hen geëtaleerd om de welvaart op te voeren.

Dit is een uitdaging van het lot, om met Toynbee te spreken. Is het er een die het westen opneemt, om er door tot nieuwe bloei gestimuleerd te worden of is het een te grote, een ontmoedigende taak waarvoor zich het westen te klein voelt, om er ten slotte zijn ondergang in tegemoet te gaan?

Dit schijnen grote woorden voor een economisch weekblad. Zijn het echter niet de vragen die de heden aanvangende Algemene Vergadering van de Verenigde Naties opnieuw zal moeten beantwoorden? Is het bewustwordingsproces nu niet zo ver gevorderd dat in plaats van een onbewuste, willekeurige groei zonder daarachterstaand klaar doel een richtlijn nodig wordt: *wat willen wij?* Waarom laten we de Wereldbank werken, met welk doel voor ogen; en waarom moet die zich beperken tot de middelen die in hoofdzaak de Amerikaanse kapitaalmarkt bij toeval vrijwillig opbrengt? Waarom kiezen we er op het ogenblik — onbewust? — voor, dat in de westerse landen nog wat meer candy bars kunnen worden gegeten of cocktail parties kunnen worden gehouden, terwijl er in de oosterse landen een gemiddelde voedselstandaard van ca. 1.700 calorieën heerst?

Moet de richtlijn zijn dat elk land zijn eigen investeringen financiert? Natuurlijk niet; dat hebben wij in de vorige eeuw ook niet aan de Verenigde Staten aanbevolen. En in Nederland zijn we er voldaan over dat de probleemgebieden met overheidsgeld, uit een heel andere provincie afkomstig, tot gezonde ontwikkeling worden gebracht. Dat wil zeggen: binnen een gebied dat van één gezichtspunt uit wordt geregeerd, aanvaarden wij het beginsel van overdrachten van kapitaal. Waarom dan ook niet internationaal?

Moet de richtlijn zijn dat alleen „self-liquidating” objecten in aanmerking komen? De Verenigde Staten zijn, bij het lanceren van het Marshall-plan, breder van opvatting geweest en de Nederlandse Regering kon de eerste zijn die in een smaakvolle nabeschouwing over dat „plan” de wijsheid er van prees.

Er is inderdaad naar onze mening een reeks argumenten aan te voeren om in elk geval als richtlijn te aanvaarden dat de internationale kapitaalverstrekking verder — en vrij veel verder — moet gaan dan de financieringsmogelijkheden van de Internationale Bank gedogen. Het zou te ver voeren deze argumenten, na de voorafgaande grote lijnen van ons betoog, meer in finesses uit te werken. Daartoe zullen zich andere gelegenheden voordoen. Wij stellen dus: kapitaalverstrekking ook op andere wijze, met name op de wijze, voorgesteld in het project van het Special United Nations Fund for Economic Development (SUNFED); en naar omvang méér.

Misschien is het daarom welhaast tragisch dat dezelfde Verenigde Staten die het E.R.P. lanceerden, het plan voor het SUNFED zo weinig steun verleend hebben. Laten we echter niet vergeten, dat het Amerikaanse volk reeds zeer veel gedaan heeft en nog steeds veel doet ter versterking

van de volkshuishoudingen der vrije landen. Er is veel te zeggen voor de opvatting dat de andere ontwikkelde landen, en in het bijzonder degene die het goed gaat en die geen uitgebreide onderontwikkelde gebieden meer beheren, nu eens een stap doen.

Nederland heeft het zo reeds gezien in de vorige Algemene Vergadering. Zijn afgevaardigden hebben er toe bijgedragen dat het SUNFED-voorstel gered werd. De Minister zonder portefeuille heeft, in een recent Kamerdebat, hiervoor bijval mogen oogsten en doen doorschemeren dat hij in deze lijn verder hoopt te gaan. In de Troonrede is aan het onderwerp aandacht geschonken.

Wij kunnen hierover niet anders dan verheugd zijn. De ernst der vraagstukken vergt besef voor de orde van grootte er van. Het gaat hier niet om een routine-aan gelegenheid; het gaat om wereldvraagstuk nummer één.

Loon- of koersaanpassing?

Over de wens van een nieuwe algemene loonronde van omstreeks 6 pCt zijn werkgevers en vakbonden het ditmaal bijzonder snel eens geworden. Aan beide zijden overheerste blijkbaar het gevoel dat onze lonen, gezien de productiviteit, te laag zijn tegenover het omringende buitenland en dat het niet nodig, niet juist en zelfs uiteindelijk niet mogelijk is kunstmatig een belangrijk verschil te handhaven. In wezen bepaalt de markt de prijzen, en onze lonen lagen onder de markt. Het is daarom ook niet verwonderlijk dat verscheidene werkgevers die thans hinder ondervinden van een overspannen arbeidsmarkt met enig verlangen naar een vergunning tot loonsverhoging uitzien, in de gedachte dat de krachtigste bedrijven de loonsverhoging het gemakkelijkst kunnen opvangen en daardoor gemakkelijker personeel aan de bedrijven met de kleinere marges zullen kunnen onttrekken.

Bij de arbeiders wordt de vreugde echter wel getemperd door het onbehagelijke gevoel dat ook van deze loonronde weer een deel verloren zal gaan in enige stijging van binnenlandse prijzen voor gezinsuitgaven. De vergeten groepen, de ouden van dagen, de weduwen en wezen en invaliden met hun vaste nominale inkomens zijn om dezelfde reden bepaald somber gestemd, want zij kunnen er alleen maar op achteruitgaan.

Op de achtergrond staat bij velen de vraag: hoelang zal het bij deze loonronde blijven; gaat dat maar zo door?

* *

Het belangrijkste grondfeit is, dat Nederland nauwer dan ooit in de historie, en meer dan enig ander land ter wereld, verbonden is met de markten in het buitenland, en dus ook met de prijzen in den vreemde. Enerzijds, omdat thans in- en uitvoer even groot zijn als het nationale inkomen, waardoor verreweg de meeste bedrijven doorlopend rechtstreeks met het buitenland concurreren. De buitenlandse handel is hoofdzakelijk vrij, verkeer en vervoer worden steeds gemakkelijker, ons exportapparaat heeft veel meer voeling met buitenlandse markten, de buitenlandse leveranciers hebben dank zij hun vertegenwoordigingen en het drukke Nederlandse bezoek aan jaarbeurzen steeds hechter contact met onze markt. Iedere zichzelf respecterende zakenman-met-een-auto is een im- of exporteur, of kan dat worden. Anderzijds hebben wij tegenwoordig het systeem van de onveranderlijke wisselkoersen, waardoor de prijsstelsels der met elkaar handelende landen aan elkaar worden vastgesmeed.

Het gaat om een der gevallen waarin visie, fantasie en durf de voorhand moeten hebben op passen en meten, onderhandelen of uitstellen. De tijd is hier niet met de oude landen maar er tegen en alleen een soort schokwerking kan hier iets tot standbrengen. De schokwerking, wij herhalen het, van het Marshall-plan, of, als men wil, van het Schuman-plan. Dit houdt in, dat een risico genomen wordt; een voorbeeld gegeven wordt; dat men over de brug komt. Evenwichtige internationale groei, bewust nagestreefd, is zulk een hoog goed dat de prijs er van geschreven wordt met negen cijfers. Een wereld die leeft bouwt aan zijn toekomst. De Zuiderzeewerken zullen gevolgd worden door het Deltaplan, waarvan de prijs per jaar voor geruime tijd in de orde van grootte van honderd miljoen gulden zal zijn. Wie, met gevoel voor proportie, zou willen stellen dat de andersoortige veiligheid van evenwichtige internationale groei minder waard is?

De Europese markt is een werkelijkheid geworden, hoe gebrekkig dan ook; en dit forceert elk geliberaliseerd land in die markt zich aan te passen aan het Europese peil. Grote afwijkingen in binnenlands prijspeil en in lonen (behoudens voor zover verband houdende met verschil in productiviteit) moeten onvermijdelijk de handels- en betalingsbalansen scheeftrekken en brengen het hele verrekenmechanisme en de liberalisatie zelf in gevaar. Wij stellen terecht het intensieve en vrije handelsverkeer voorop; daarom moet onze politiek ten aanzien van prijzen, lonen en monetaire zaken in de eerste plaats geconcentreerd zijn op een zo soepel mogelijke aanpassing aan het algemene niveau van West-Europa. Dat betekent dat wij in het spoor van de grote broeders moeten blijven en daarvan niet blijvend kunnen afwijken.

* *

In dit kader bezien is de conceptie van Nederland als een „goedkoopte-eiland” in West-Europa niet redelijk en niet houdbaar. Al is het niveauverschil wel wat vermindert, nog steeds ligt ons prijspeil voor gezinsuitgaven beneden dat van de omringende landen waarmee wij in steeds vrijer verkeer staan. Daartegenover staat dat ook andere prijzen zijn achtergebleven sinds de achteraf wat overdreven lijkende 30 pCt devaluatie van 1949, zoals onze prijzen van oude kapitaalgoederen, onze huren en pachten, onze overheidstarieven, conventionele beloningen en pensioenen, lijfrenten en onderstanden. De belangstelling van het buitenland om van ons te laag prijspeil te profiteren neemt steeds toe, getuige de buitenlandse investeringen in Nederland, het steeds toenemende toeristenverkeer, en de steeds wassende vraag naar onze exportproducten. Langs deze weg wordt het verschil geleidelijk ingelopen, terwijl wij als nevenverschijnsel een grote vordering op de E.B.U. accumuleren, waarmee niemand gelukkig is.

Alleen het feit al dat wij nog te veel goedkoopte-eiland zijn, betekent dat ons guldenprijspeil aan opwaartse drang onderhevig is.

Bleef het prijzenpeil in de ons omringende landen nu maar stabiel, of zou een daling daarvan in de lucht zitten, dan zou de noodzakelijke verdere aanpassing van ons land aan het buitenlandse prijspeil van beperkte omvang zijn. Maar de tendentie in het buitenland is veeleer op zichzelf ook al aan de stijgende kant. De grondstoffenmarkten hebben zich al weer aardig hersteld van de schrik

voor een Amerikaanse depressie; in Duitsland en Engeland zijn loonsverhogingen aan de orde van de dag, en in Frankrijk staan zij op het urgentie-programma van Mendès-France. De daardoor veroorzaakte prijsstijging zal wel voor een groot deel kunnen worden gecompenseerd door productiviteitsstijging, maar alles bij elkaar genomen zit er in het buitenland ook enige verhoging van de kosten van levensonderhoud in de lucht.

Dit alles kan betekenen dat een verdere prijsstijging van onze gezinsuitgaven — of met andere woorden een verdere daling van de binnenlandse koopkracht van de gulden — niet geheel vermeden kan worden zolang wij de huidige wisselkoersen handhaven, nog afgezien van de invloed van de nieuwe loonronde. Deze loonronde zal ongetwijfeld ook enkele prijzen doen stijgen en dus helpen het verschil te verminderen, maar de anomalieën, zoals het te lage huur- en pachtpeil en het feit dat onze vergeten groepen in een hoek gedrukt zijn, worden daardoor juist verergerd.

* * *

Voor de gewone man heeft de nieuwe loonronde haar rechtvaardiging alleen al gevonden in de prijsstijgingen van levensmiddelen welke na de vorige ronde hebben plaats gevonden. Gesteld dat zich nu weer een verdere stijging van de prijzen der gezinsuitgaven zou voordoen — hetgeen op de duur alleen al door een nu nog noodzakelijker geworden huurverhoging zal worden veroorzaakt — moet men dan maar weer tot een nieuwe loonronde overgaan? Op deze vraag moet men zich voorbereiden.

Daarom lijkt het nu het tijdstip de vraag op te werpen of voor Nederland, zolang het in de huidige omstandigheden van full-employment, sterke betalingsbalans en tegenover het buitenland laag prijspeil verkeert, revaluatie niet een doeltreffender middel is om de anomalieën te verminderen, de verdeling van het nationale inkomen te verbeteren door een verschuiving van ondernemerswinsten naar alle consumenten, vergeten groepen inbegrepen, en zo de *algemene* levensstandaard te verhogen. Daarbij moet men natuurlijk alleen maar denken aan een bescheiden revaluatie in de orde van wellicht 5 pCt.

Prof. De Roos heeft deze vraag even opgeworpen in de S.-E.R., waar zij weinig reactie heeft gewekt. Het gaat namelijk om de nogal tere kwestie of wij de stabiliteit van de wisselkoersen dan wel de stabiliteit van de binnenlandse koopkracht van de gulden primair moeten stellen.

* * *

Tegen een revaluatie bestaan altijd bezwaren, en het is misschien goed daarvan enkele voorop te stellen. Revaluatie is een ongebruikelijke stap, die tegen de draad van de eeuw van inflatie ingaat. Met zulk een koerswijziging is men niet vertrouwd, zodat men de reacties en repercussies ook niet op grond van ervaring kan voorspellen. Die onzekerheid is niet het grootste bezwaar, want de kettingreacties van voortgezette algemene loonronden zijn ook niet te voorzien. Een troost daarentegen is dat men op revaluatie kan terugkomen, dat men snel kan reageren en vooral dat de Regering het heft geheel in handen heeft, wat bij loonpolitiek niet het geval is.

Een ander bezwaar is dat bij revaluatie de nadelen (voor producenten) dadelijk met volle scherpte aan de dag treden, terwijl de voordelen (voor consumenten) pas geleidelijker en minder onmiskenbaar naar voren komen. Juist andersom dan bij een devaluatie die veel gemakkelijker door het keelgat glijdt. Ook heeft men te kampen met het psychische bezwaar zich uit het verleden enkele opvallend mislukte revaluaties te herinneren.

De soms gehoorde veronderstelling, dat de binnenlandse prijzen van een revaluatie koud zouden blijven omdat producenten taai vasthouden aan eenmaal bestaande binnenlandse prijzen, lijkt ons niet juist. Zoals eerder betoogd is onze binnenlandse markt tegenwoordig zo nauw gelieerd met het buitenland — dat geldt bijv. heel sterk voor brandstoffen en voedingsmiddelen — dat wijzigingen in de buitenlandse prijzen bij de scherpe binnenlandse concurrentie vrijwel dadelijk doorwerken. Van sommige goederen en diensten zijn de prijzen meer immuun voor buitenlandse invloeden, maar dat zijn in het algemeen prijzen die om dezelfde reden bij de vorige devaluatie zijn achtergebleven. In het algemeen kan men zeggen dat een kleine revaluatie vlotter in het binnenlandse prijspeil verwerkt wordt dan een grote revaluatie waarbij sommige groepen producenten in ernstig gevaar komen en zich gemeenschappelijk gaan verweren.

Maar de voordelen van een revaluatie zouden, onder omstandigheden, zoals zich die de laatste tijd hebben voorgedaan, en die zich wellicht kunnen herhalen, niet gering zijn. Een revaluatie zou voor vele gezinsuitgaven prijsverlaging meebrengen, en daarmee de prijsverhogende effecten van loon- en huurronde kunnen compenseren. Zij zou een einde maken aan de nog steeds voortkruipende ontwaarding van onze gulden; hoewel zij niet in staat zou zijn de reeds plaats gehad hebbende waarde-daling van het geld noemenswaard ongedaan te maken. Een revaluatie zou de lonen/prijzenspiraal verbreken.

Wanneer wij de lonen op het nieuwe peil stabiliseren, en de productiviteit blijft stijgen, zal de daardoor veroorzaakte toeneming van het nationale inkomen hoofdzakelijk terecht komen in de ondernemerswinsten. Dit moet — zoals wij de laatste maanden hebben ervaren — tot allerlei spanningen leiden. Revaluatie kan die spanning ontladen in een algemene koopkrachtoverhoging voor alle consumenten, ook niet-loontrekkenden, en zonder nieuwe prijsstijgingen te veroorzaken.

* * *

Het doel van een revaluatie moet zijn de binnenlandse waardevastheid van de gulden te bevorderen met gelijktijdige bevordering van het evenwicht met het buitenland.

In internationaal opzicht zou een kleine revaluatie wel goed in de algemene verhoudingen kunnen passen. Ook na de nieuwe loonronde staan wij nog in de goedkope hoek van de E.B.U., en wanneer onze productiviteit blijft stijgen zullen de spanningen in Benelux en onze eenzijdige verhouding tot de E.B.U. voortduren. Door een lichte revaluatie zouden die verhoudingen in één slag wat rechter worden getrokken.

Het kan natuurlijk zijn dat het volgend jaar een grote wijziging in het economisch beeld geeft, maar als dat niet het geval is en de huidige constellatie gecontinueerd wordt, verdient het toch aanbeveling revaluatie in de sfeer der overwegingen te betrekken. Wanneer ons bedrijfsleven slechts op matige capaciteit zou draaien behoeft men er niet aan te denken, maar zolang de arbeidsmarkt en de bedrijvigheid enigszins overspannen zijn kan het kalmerend effect van een revaluatie heilzaam zijn zonder gezonde bedrijvigheid in het gevaar te brengen.

Het bovenstaande is geschreven met de bedoeling de vraag aan de orde te stellen, of revaluatie niet een doeltreffender middel is om de verdeling van het nationale inkomen in de gewenste richting te verbeteren bij een voortgezet streven naar waardevast geld, dan dat men het alleen in loonronden zoekt.

De financiële situatie van weduwen

Inleiding.

Dit artikel ¹⁾ bevat de resultaten van een onderzoek naar de aantallen en de inkomens van weduwen en haar kinderen. Wij hebben ons beperkt tot de weduwen beneden 65 jaar (elders ook aangeduid als „de niet bejaarde weduwen”), omdat de oudere weduwen door hun leeftijd in aanmerking kunnen komen voor de sociale voorzieningen voor bejaarden.

Het zijn de weduwen beneden 65 jaar, die door het ontbreken van voldoende sociale voorzieningen en eventueel door het bezit van kinderen, welke financieel van hen afhankelijk zijn, een speciaal vraagstuk vormen.

Aantal en leeftijdsopbouw der weduwen.

Het aantal weduwen beneden 65 jaar bedraagt thans ca 125.000, terwijl hun aantal op grond van historische trends voor 1970 op circa 150.000 kan worden gesteld.

In de onderstaande tabel is de leeftijdsopbouw van de weduwen beneden 65 jaar in de jaren 1952 en 1970 gegeven in procenten van het totaal aantal.

TABEL 1.

Procentuele leeftijdsopbouw der niet bejaarde weduwen in 1952 en 1970.

Leeftijdsgroepen	1952	1970 a)
20 t/m 24 jaar	0,1	0,1
25 „ 29 „	0,7	0,4
30 „ 34 „	2,0	1,3
35 „ 39 „	4,2	3,5
40 „ 44 „	7,6	6,6
45 „ 49 „	12,2	11,6
50 „ 54 „	18,0	16,9
55 „ 59 „	24,4	25,1
60 „ 64 „	30,8	34,5
Totaal	100	100

a) Prognose.

Blijkens deze cijfers valt er enige verschuiving van de weduwen naar de hogere leeftijdsgroepen te verwachten, zulks als gevolg van de verminderde sterftkanssen.

Het aantal kinderen van de weduwen.

Voor de bepaling van de financiële positie van de weduwen vormt het kindertal een belangrijk gegeven, speciaal wat betreft de kinderen, waarvoor de moeder nog financieel moet opkomen.

Helaas komen over het aantal halfwezen in de volkstellingpublicaties geen gegevens voor. Daarom is naar een andere bron gezocht en daarbij is gebleken, dat een globale benadering van het aantal halfwezen voorlopig alleen kon worden verkregen door gebruik te maken van het *grondmateriaal* van een steekproef Inkomstenbelasting 1949/Vermogensbelasting 1950, welke ten behoeve van de commissie Bezitsspreiding door het C.B.S. werd gehouden. Dit materiaal werd welwillend door het C.B.S. ter beschikking gesteld.

Aan de benadering via deze steekproef kleven de volgende onvolkomenheden:

- Alleen voor zover de personen waren aangeslagen in de *inkomstenbelasting* werd ook het aantal kinderen vermeld, waarvoor belastingaftrek werd genoten. Dat was in 1949 voor kinderen tot aan 21 jaar.
- Wat de burgerlijke staat betreft werden de categorieën weduwstaat en gescheiden in het grond-

¹⁾ Waarvoor medewerking werd verkregen van de heren A.I.V. Massizzo en M. de Willigen.

materiaal van de steekproef niet afzonderlijk vermeld, doch samengevat tot „gehuwd geweest”.

In tabel 2 zijn de uit de steekproef afgeleide gegevens vermeld. Het betreft hier een procentuele verdeling van de gehuwd geweest zijnde vrouwen naar leeftijd en kindertal.

TABEL 2.

Procentuele verdeling van de gehuwd geweest zijnde vrouwen naar leeftijd en kindertal

Leeftijdsgroepen	Vrouwen met belastingaftrek voor					Totaal percentage in elke leeftijds-groep
	0 k.	1 k.	2 k.	3 k.	4 of meer kinderen	
20 t/m 24 jaar	1	1				2
25 „ 29 „	1	1	1			3
30 „ 34 „	2	2	2	1	1	8
35 „ 39 „	3	2	2	1	1	9
40 „ 44 „	4	3	3	2	2	14
45 „ 49 „	10	4	2	1	1	18
50 „ 54 „	15	3	1	1		20
55 „ 59 „	23	2	1			26
Totaal	59	18	12	6	5	100

Deze tabel laat zien, dat bijna 60 pCt van de gehuwd geweest zijnde vrouwen beneden 65 jaar geen kinderaftrek genoot. Aftrek voor 1 kind ontving 18 pCt, voor 2 kinderen 12 pCt, voor 3 kinderen 6 pCt en voor 4 of meer kinderen 5 pCt. Het gemiddelde kindertal bedroeg volgens berekeningen voor *alle* gehuwd geweest zijnde vrouwen beneden 65 jaar 0,8; de gehuwd geweest zijnde vrouwen, die kinderaftrek genoten, bezaten gemiddeld 2 kinderen die voor aftrek in aanmerking kwamen.

Plausibele veronderstellingen t.a.v. het kinderbezit der gescheiden vrouwen en het voorkomen van deze groep in de steekproef, leidde tot de conclusie, dat de niet bejaarde weduwe gemiddeld 0,9 kinderen beneden 21 jaar bezit. De weduwen met kinderen hebben er gemiddeld 2,3.

Uit de tabel valt verder te lezen, dat het kindertal, waarvoor belastingaftrek wordt ontvangen, aanvankelijk toeneemt met de leeftijd van de weduwen, voor de weduwen op middelbare leeftijd het hoogtepunt bereikt en daarna daalt naarmate de leeftijd van de weduwe stijgt.

De inkomens van de weduwen.

De inkomenspositie van de weduwen en wezen is onderzocht via een bewerking van het grondmateriaal van de reeds genoemde steekproef. Het resultaat is in tabel 3 vermeld.

TABEL 3.

Inkomensverdeling van weduwen en gescheiden vrouwen beneden 65 jaar in 1949

Inkomens-groepen (in gld)	Aantal aangeslagenen	Aantal niet-aangeslagenen	Totaal aantal weduwen en gescheiden vrouwen	Procentuele verdeling van het totale aantal	Idem gecumuleerd
Beneden 1.000	29.000	62.000	91.000	56	56
1.000 „ 1.499	22.000	—	22.000	13	69
1.500 „ 1.999	15.000	—	15.000	9	78
2.000 „ 2.999	16.000	—	16.000	10	88
3.000 „ 3.999	10.000	—	10.000	6	94
4.000 „ 5.999	7.000	—	7.000	4	98
6.000 „ 7.999	2.000	—	2.000	1	99
8.000 „ 9.999	1.000	—	1.000	0,5	99,5
10.000 en meer	1.000	—	1.000	0,5	100
Totaal	103.000	62.000	165.000	100	—

Uit de berekening blijkt, dat ruim 100.000 weduwen en gescheiden vrouwen beneden 65 jaar in 1949 in de Loon- en Inkomstenbelasting waren aangeslagen.

Het aantal gehuwd geweest zijnde vrouwen beneden 65 jaar bedroeg op het eind van 1949 165.000, zodat ruim 60.000 personen in deze categorie niet in de Inkomsten- of Loonbelasting waren aangeslagen. Aangenomen kan worden, dat deze personen een zuiver inkomen hadden dat beneden de belastinggrens lag, d.w.z. een inkomen van minder dan f 1.000 genoten.

Uit de tabel blijkt verder, dat 56 pCt der gehuwd geweest zijnde vrouwen een inkomen van minder dan f 1.000 ontving, terwijl bovendien nog 13 pCt een inkomen had tussen f 1.000 en f 1.500 en 9 pCt een inkomen tussen f 1.500 en f 2.000. Slechts ruim 10 pCt had een inkomen van meer dan f 3.000.

Gezien het feit, dat deze inkomens in vele gevallen mede bestemd zijn voor het levensonderhoud van de nog afhankelijke kinderen, geven deze cijfers een beeld van een zeker niet gunstig te noemen situatie.

Bij dit alles zij aangetekend, dat het de groep weduwen plus gescheiden vrouwen betreft. Een splitsing is hier helaas niet mogelijk. Uit de gegevens van de Volkstelling 1947 kan men echter afleiden, dat onder de gehuwd geweest zijnde vrouwen alleen in de jongere leeftijdsgroepen de gescheiden vrouwen belangrijk in aantal zijn. Uit de gegevens van tabel 4 blijkt verder, dat de inkomensverdeling van de gehuwd geweest zijnde vrouwen naar leeftijdsgroepen niet veel verschilt. Hieruit is af te leiden, dat de steekproef representatief geacht kan worden voor de weduwen, en zeker voor de weduwen die wat ouder zijn.

De inkomensbronnen der weduwen en gescheiden vrouwen.

Naast de hoogte van de inkomens van de gehuwd geweest zijnde vrouwen is het van belang na te gaan, uit welke bronnen het inkomen wordt betrokken, ten einde ons beeld van de situatie te completeren.

Op grond van de verdeling, gemaakt in het telformulier van de steekproef, kunnen hier als inkomensbronnen worden onderscheiden:

1. zelfstandig bedrijf of beroep;
2. dienstbetrekking (incl. incidentele arbeid) en/of pensioen;
3. vermogen.

In tabel 5 zijn deze gegevens verwerkt.

Uit deze tabel kan men afleiden, dat tweederde van de aangeslagenen inkomen uit slechts een van deze bronnen ontvingen, voorts dat ca 40 pCt der aangeslagenen een beroep uitoefent in loondienst of als zelfstandige, en derhalve ca 60 pCt beroepsloos is. Voor de niet-aangeslagenen is onbekend, welke inkomensbronnen zij hebben.

Naast deze cijfers voor alle gehuwd geweest zijnde vrouwen beneden 65 jaar (voor zover aangeslagen in de Loon- of Inkomstenbelasting) geeft de tabel ook de overeenkomstige percentages voor de afzonderlijke leeftijdsgroepen, zodat ook de relatie tussen de leeftijd en de inkomensbron kan worden afgeleid.

Het percentage dergenen met uitsluitend inkomen uit zelfstandig bedrijf of beroep is slechts 2 pCt in de jonge leeftijdsgroepen, neemt toe tot aan de middelbare leeftijd en blijft dan vrijwel op een constante hoogte van ca 8 pCt.

Van degenen met alleen inkomen uit dienstbetrekking en/of pensioen hebben in de leeftijdsgroepen beneden 35 jaar ruim 50 pCt een beroep. Dit percentage is tot de helft gedaald voor de 35 t/m 44 jarigen. Voor de oudere leeftijdsgroepen zet deze daling zich voort totdat een percentage van bijna 10 wordt bereikt voor de 60 t/m 64 jarigen.

Het percentage beroepslozen met de laatst genoemde inkomensbron — voornamelijk degenen, die uitsluitend pensioen e.d. ontvangen — is voor de leeftijdsgroep

TABEL 4.

Aantal gehuwd geweest zijnde vrouwen beneden 65 jaar, verdeeld naar leeftijd en hoogte van het inkomen

Leeftijdsgroepen in jaren	Totaal aantal gehuwd geweest zijnde vrouwen	Waaronder met een inkomen van									
		beneden f 1.000 a)		f 1.000 t/m f 1.500		f 1.500 t/m f 2.000		f 2.000 t/m f 3.000		f 3.000 en meer	
		abs.	pCt	abs.	pCt	abs.	pCt	abs.	pCt	abs.	pCt
	× 1.000	× 1.000		× 1.000		× 1.000		× 1.000		× 1.000	
15 t/m 29 jaar	7	5	67	1	12	1	9	1	8	—	4
30 " 34 "	9	4	45	1	6	1	9	2	25	1	15
35 " 39 "	13	7	52	2	16	1	9	1	10	2	13
40 " 44 "	17	10	57	1	7	2	11	2	13	2	12
45 " 49 "	21	11	54	3	13	1	6	2	10	4	17
50 " 54 "	26	12	47	4	16	3	13	2	9	4	15
55 " 59 "	32	19	59	4	12	3	9	3	9	3	11
60 " 64 "	40	23	58	6	16	3	7	3	7	5	12
Totaal	165	91	55	22	13	15	9	16	10	21	13

a) Inclusief de niet-aangeslagenen.

TABEL 5.

Procentuele verdeling per leeftijdsgroep van de gehuwd geweest zijnde vrouwen, aangeslagen in de Loon- en/of Inkomstenbelasting naar inkomensbron volgens steekproef 1949

Leeftijdsgroepen	Inkomen alleen uit bedrijf of beroep	Inkomen alleen uit dienstbetrekking en/of pensioen		Inkomen alleen uit vermogen	Inkomen uit meerdere bronnen		Totaal aantal aangeslagenen
		Aangeslagenen met beroep	Aangeslagenen zonder beroep		Aangeslagenen met beroep	Aangeslagenen zonder beroep	
15 t/m 29 jaar	2	69	16	7	5	—	100
30 " 34 "	2	46	33	6	6	7	100
35 " 39 "	3	24	30	12	18	13	100
40 " 44 "	5	29	24	12	20	10	100
45 " 49 "	9	14	24	14	21	18	100
50 " 54 "	7	15	27	14	19	18	100
55 " 59 "	9	16	25	19	15	16	100
60 " 64 "	7	8	24	22	17	22	100
Totaal	7	19	25	16	17	16	100

beneden 30 jaar ca 16 en voor de oudere leeftijdsgroepen ca 25.

Het percentage dergenen, die alleen inkomen uit vermogen ontvangen, neemt regelmatig toe met de leeftijd. Voor de gehuwd geweest zijnde vrouwen beneden 30 jaar bedraagt het ca 5 pCt en voor de 60 t/m 64 jarigen ongeveer 20 pCt.

Conclusie.

Dat de weduwen en wezen in ons land in het algemeen niet over grote inkomens beschikten was bekend, doch het lijkt mij, dat de hierboven gegeven cijfers een situatie weergeven, die erger is dan men algemeen vermoedde.

Rijswijk Z.H.

Dr J. G. M. DELFGAAUW.

Faillissementen in de na-oorlogse jaren

Het aantal verschijnselen van economische en sociaal-economische aard, waaruit aanwijzingen kunnen worden geput omtrent de welvaart van een land, zowel nationaal als internationaal gezien, is legio. Dat bewijzen wel de talrijke bijdragen zich bewegend op vele terreinen van uiteenlopende aard, die alle gemeen hebben, dat zij de opgaande of neergaande, dan wel stabiele lijnen der conjunctuur belichten.

Een onderwerp van zeer bepaalde allure is dat der faillissementen. Kunnen ontelbare gegevens ten aanzien van ondernemingen, bedrijven en particulieren op minder gunstige of ongunstige situaties wijzen, de gevallen, waarin bij rechterlijk vonnis faillissement is uitgesproken, duiden met zekerheid op ernstige déconfiture. Stijging en daling van betekenis der aantallen faillissementen onthullen ons ongetwijfeld mede de algemene gang van zaken op economisch gebied, ook al gaat het hierbij niet om hoge getallen.

Wel is het op dit gebied evenals op dat der criminaliteit, waarvan stand en beweging wordt afgemeten aan de gerechtelijk geconstateerde massa, zó dat ook wanneer geen rechterlijke uitspraak heeft plaats gehad, er sprake kan zijn van een gelijk of nog sterker deplorabel geval. Andere bronnen moeten een nauwkeuriger of vollediger beeld helpen verkrijgen.

Volgens artikel 1 der van 30 September 1893 daterende Faillissementswet (in werking getreden 1 September 1896; sindsdien gewijzigd) wordt een schuldenaar, die in de toestand verkeert, dat hij heeft opgehouden te betalen, hetzij op eigen aangifte, hetzij op verzoek van een of meer zijner schuldeisers, bij rechterlijk vonnis in staat van faillissement verklaard. De faillietverklaring kan ook worden uitgesproken om redenen van openbaar belang, op vordering van het Openbaar Ministerie.

Faillietverklaring op vordering van het O.M. heeft slechts bij uitzondering plaats. Het overgrote deel der faillissementen wordt uitgesproken op verzoek van schuldeisers, nl. 85-89 pCt ¹⁾. Of faillietverklaring zal plaats hebben, hangt dus in de eerste plaats af van de aanpak door crediteuren in de gevallen van gestoorde nakoming der verplichtingen door debiteuren. Of de mate van het al of niet uitlokken van een rechterlijke uitspraak dan wel het op andere wijze tegemoet treden van de schuldenaar van jaar tot jaar uiteenloopt, is niet te zeggen, maar ongetwijfeld doen zich doorgaans weinig verschillen voor, zodat aan de vergelijkbaarheid der cijfers van de faillissementen uit dien hoofde niet te kort wordt gedaan. Dat het in staat van faillissement verkeren gezien werd anders dan als een feitelijke toestand, ligt in een betrekkelijk ver verleden.

Wel staat met zekerheid vast, dat de geringe aantallen in de eerste jaren na de oorlog aan bijzondere oorzaken moeten worden toegeschreven: in vele gevallen zal zijn

afgezien van de ingreep omdat deze in verband met de eigenaardige omstandigheden eer schade dan voordeel zou hebben meegebracht; ook speelde het gevoel elkaar te moeten helpen met voorbijzien van eigen belang na de bevrijding zeker een rol.

Uit onderstaand overzicht, waarin niet zijn meegeteld de faillietverklaringen, vernietigd ten gevolge van verzet, hoger beroep of cassatie, blijkt, dat in 1946-1948 bijzonder weinig vonnissen van faillietverklaring werden uitgesproken. Allengs liep het aantal op tot 1.890 in 1951. De voortdurende stijging gaf aanleiding tot beschouwingen over een ongunstige gang van zaken in ons land, echter ten onrechte, want de cijfers bleven beneden het niveau van vroegere jaren: relatief cijfer 1910 31,8, 1924 59,8¹, 1939 22,5. In 1952 verminderde de omvang der faillissementen wederom.

Uitgesproken vonnissen van faillietverklaring

	1939	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Absoluut	1.978	286	737	975	1.350	1.621	1.890	1.713
Relatief a) . . .	22,5	3,1	7,7	10,0	13,8	16,2	18,3	16,6

a) Per 100.000 der gemiddelde bevolking.

Volgens de meest recente gegevens, nl. die van 1953 en het 1e halfjaar 1954 nam het aantal faillissementen in versterkte mate af. Deze gegevens zijn echter ontleend aan de maandelijks door de griffies der arrondissementsrechtbanken verstrekte opgaven van de uitgesproken vonnissen van faillietverklaring. De cijfers wijken af van de later vast te stellen definitieve. Immers, de gevallen van faillietverklaring, welke ten gevolge van verzet, hoger beroep of cassatie alsnog worden vernietigd (ongeveer 15 pCt), zijn niet uitgeschakeld. Bovendien zijn hierbij geteld zowel de lichamen als de personen, i.c. eventuele firmanten, op wie de uitgesproken faillissementen betrekking hebben, terwijl de definitieve cijfers alleen de vonnissen van faillietverklaring vermelden.

De maandcijfers van 1952, 1953 en 1e halfjaar 1954 zijn als volgt:

Maandcijfers uitgesproken faillissementen

Jaar	Jan.	Feb.	Mrt	Apr.	Mei	Junij	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Totaal
1952	218	184	172	162	193	181	168	149	189	183	159	147	2.105
1953	148	159	166	162	180	169	138	130	166	158	128	156	1.860
1954	124	127	149	134	118	130							

Het aantal faillissementen in 1953 uitgesproken was 245, of bijna 12 pCt, lager dan in 1952. Behalve voor April en December waren alle maandtotalen lager dan in het voorafgegane jaar; voor Januari (resp. 218 en 148) was het zelfs ruim 30 pCt gunstiger. Ook de maanden van het 1e halfjaar 1954 gaven sterke vermindering, vooral Mei (1953 180, 1954 118).

Om een indruk te geven in welke sectoren meer of minder faillissementen werden uitgesproken, volgt hieronder een overzicht betreffende de spreiding over de verschillende bedrijven en beroepen.

¹⁾ De statistische gegevens in dit artikel vermeld zijn ontleend aan de door het Centraal Bureau voor de Statistiek samengestelde faillissementsstatistieken.

Splitsing der uitgesproken faillissementen naar bedrijven en beroepen

Bedrijfsklassen	Totaal		1e halfjaar	
	1952	1953	1953	1954
Vervaardiging van aardewerk, glas, kalk en stenen	8	15	6	6
Grafische nijverheid, fotografie	23	12	7	3
Bouwnijverheid en aanverwante bedrijven	281	240	123	103
Chemische nijverheid	10	17	10	5
Bewerking van hout, kurk en stro	65	48	21	16
Kleding en reiniging	84	68	39	19
Kunstnijverheid	3	2	—	3
Leder, wasdoek- en rubbernijverheid	22	11	2	15
Mijnbouw, veenderijen enz.	2	3	1	1
Metaalnijverheid, scheeps-, vliegtuig- en wagenbouw	170	139	62	68
Papierindustrie	5	8	6	—
Textielnijverheid	28	18	10	9
Voedings- en genotmiddelenindustrie	72	49	27	27
Landbouw en veeteelt	44	39	26	13
Visserij en jacht	1	2	2	1
Warenhandel	667	626	338	287
Verkeer	145	152	71a)	67b)
Crediet- en bankwezen	8	4	4	2
Verzekeringswezen	9	4	1	3
Overige	458	403	228c)	134d)
Totaal	2.105	1.860	984	782

a) H.o. 33 café- en restaurantbedrijven.

b) H.o. 37 café- en restaurantbedrijven.

c) H.o. 3 amusementsbedrijven, 13 man administratief personeel, 9 losse werklieden, 13 personen in vrije beroepen werkzaam, 21 personen zonder beroep, 158 gevallen, waarin noch beroep noch bedrijf werd opgegeven, 4 nalatenschappen en 7 overige faillissementen.

d) H.o. 2 amusementsbedrijven, 6 man administratief personeel, 1 onderwijsinstelling, 4 losse werklieden, 7 personen, in vrije beroepen werkzaam, 20 personen, zonder beroep, 82 gevallen, waarin noch beroep noch bedrijf werd opgegeven, 9 nalatenschappen en 3 overige faillissementen.

Bijna alle rubrieken geven voor het 1e halfjaar 1954 lagere cijfers dan voor de overeenkomstige periode van 1953. Een stijging van betekenis vertoont de rubriek leder-, wasdoek- en rubbernijverheid (1e halfj. 1954: 15, waaronder 6 schoenfabrikanten en 3 schoenherstellers). De vermindering der aantallen uitgesproken faillissementen in vergelijking met die in het 1e halfjaar 1953 zou voor bepaalde bedrijfstakken nog groter geweest zijn, als

niet door verbeterde berichtgeving met betrekking tot de bedrijfs- en beroepsaanduiding der gefailleerden het aantal, waarin noch het beroep, noch het bedrijf werd opgegeven (begrepen in de rubriek „overige”), sterk gereduceerd was.

Dat er bij tal van faillissementen minder grote belangen op het spel staan, mag afgeleid worden uit het feit, dat in de laatste vijf jaren gemiddeld 48 pCt der gevallen eindigde door opheffing wegens gebrek aan baten (art. 16 Faillissementswet).

Het zou van belang zijn te weten, welke factoren tot het faillissement hebben geleid. Uit de opgaven der curatoren is dit helaas niet af te leiden. Om tot dit kennis te komen zou een diepgaand, objectief onderzoek van de voorgeschiedenis van elk faillissement nodig zijn. Op verklaringen van de getroffenene alleen zou daarbij niet mogen worden afgegaan; voor zover nalatigheid, ondeskundigheid, privé-levenswijze e.d. gewicht in de schaal leggen, zou zulks immers niet spoedig in het daglicht worden gesteld. Veelal zal men geneigd zijn op factoren als concurrentiedruk en eisen van de fiscus de volle nadruk te leggen.

Ook is moeilijk te bepalen, in hoeverre hier de met ingang van 9 April 1937 in werking getreden Vestigingswet Kleinbedrijf zegenrijke gevolgen heeft gehad, al kan het vermoeden worden uitgesproken, dat deze wet mede bevorderend heeft gewerkt voor het achterwege blijven van faillissementen.

Alles bijeengenomen, stemmen de cijfers betreffende de loop der faillissementen in de na-oorlogse jaren tot verheugenis. Moge de gunstige beweging daarvan aanhouden.

's-Gravenhage.

P. J. COFFRIE.

Brazilië's buitenlandse betalingen

II)

De maatregelen van October 1953.

Het nieuwe in October 1953 ingevoerde zgn. Aranhaplan, genoemd naar de nieuwe Minister van Financiën, was vooral nieuw wat betreft de regeling voor de invoer. De uitvoer werd bevorderd door vaste premies, nl. 5 cruzeiros per dollar voor koffie en 10 cruzeiros per dollar voor alle andere producten. Deze premies zijn thans voldoende om de uitvoer te stimuleren.

De regeling van de invoer betekent in feite een gestaffelde devaluatie. Een gedeelte, in de practijk ongeveer 40 à 50 pCt, van de beschikbare deviezen wordt bestemd voor overheidsbetalingen en voor invoer van courantenpapier en tarwe. De rest wordt op de effectenbeurs bij opbod verkocht. In verband met bepalingen van internationaal monetair recht worden niet de vreemde deviezen zelf verkocht, maar zgn. „promessen tot beschikbaarstelling van buitenlandse valuta”, waarmee men tegen de officiële koers de betreffende deviezen bij de Banco do Brasil kan verkrijgen, en waarbij na goedkeuring van de invoerprijs automatisch een invoervergunning wordt verleend. De „promessen” luiden in een bepaalde valuta en in een bepaalde goederencategorie. Alle goederen zijn verdeeld in vijf categorieën naar hun invoerbetekenis mede in verband met de eigen productiemogelijkheid van het land. De meest essentiële goederen zijn in categorie 1 ingedeeld, de minst essentiële in categorie 5. De meeste promessen worden in de lage categorieën aangeboden, terwijl slechts

geringe percentages voor de 5e categorie ter beschikking worden gesteld. De promessen worden in 12 verschillende steden aangeboden, maar meer dan de helft gaat naar Rio de Janeiro en Sao Paulo. Importeurs bieden tegen elkaar op, maar zijn tot een minimum prijs van de promessen, het zgn. minimum agio, verplicht, dat loopt van 10 cruzeiros per dollar voor de 1e categorie tot 50 cruzeiros per dollar voor categorie 5.

Tabel 4 geeft een overzicht van het verloop van de gemiddelde noteringen van de agio's voor de diverse valuta, maar men moet bedenken, dat op eenzelfde dag vrij grote noteringsverschillen voorkomen voor eenzelfde munt in eenzelfde categorie. Het belangrijke van het nieuwe systeem is o.a. dat men eerst deviezen koopt en daarna automatisch een invoervergunning verkrijgt, terwijl men tot dusver eerst een invoervergunning moest aanvragen en vervolgens bij een andere instantie een deviezenvergunning. Doordat er meer invoervergunningen werden afgegeven dan door het deviezenbureau kon worden gehonoreerd, ontstond de grote betalingsachterstand. Met het nieuwe systeem is geen nieuwe betalingsachterstand mogelijk.

Een ander zeer belangrijk aspect betreft de binnenlandse monetaire gevolgen. In de eerste acht maanden dat het Aranhaplan in werking was, tot midden Juli 1954, bedroeg het totaal van de ontvangen invoeragio's bijna 20 mrd cruzeiros, terwijl voor bijna 8 mrd cruzeiros aan uitvoerprijs werd betaald. Er blijft dus een bedrag van

¹⁾ Het eerste gedeelte van dit artikel is gepubliceerd in „E.-S.B.” van 15 September 1954, no 1945.

niet minder dan 12 mrd cruzeiros over, dat in het kader van de uitvoerbevoering in de eerste plaats bestemd is voor steun aan de landbouw en vervolgens voor sanering van het geldwezen. Aangezien de besteding van het overschot van agio's boven premie's steeds meer in het politieke vlak wordt getrokken, mag het vermoeden worden geuit, dat niet veel geld beschikbaar blijft voor sanering van het geldwezen en inperking van de inflatie.

TABEL 4.

Gemiddeld agio op deviezenveilingen in Rio de Janeiro December 1953 - Juni 1954
(in cruzeiros per vreemde munteenheid)

Valuta	Maand	Gemiddeld agio					Gemiddeld
		Categorieën					
		1e	2e	3e	4e	5e	
U.S.-dollar	December	17,33	23,61	41,56	48,72	117,57	28,99
	Januari	23,91	27,04	49,86	62,11	112,83	34,70
	Februari	24,79	40,00	58,40	88,79	131,44	42,85
	Maart	25,86	37,81	54,83	91,48	119,15	40,07
	April	21,44	26,02	51,08	84,21	115,92	32,11
	Mei	18,13	23,26	53,99	74,91	124,28	30,20
Juni	16,16	23,02	56,46	84,41	128,40	30,32	
Accoord-dollar a) (gemiddeld)	December	10,63	13,34	23,32	31,70	61,54	19,86
	Januari	13,22	13,66	31,82	33,02	60,14	24,75
	Februari	17,16	17,82	43,93	36,67	66,23	31,72
	Maart	12,21	18,70	26,96	36,00	61,94	25,53
	April	14,07	16,64	28,23	37,24	68,05	24,63
	Mei	13,26	14,99	21,81	34,02	68,12	21,07
Juni	12,68	14,73	20,52	33,96	71,15	20,25	
Franse fr.	Februari	0,143	0,181	0,360	0,332	0,411	0,259
	Maart	0,068	0,107	0,143	0,228	0,318	0,128
	April	0,042	0,064	0,103	0,133	0,209	0,086
	Mei	0,036	0,045	0,077	0,111	0,205	0,066
	Juni	0,042	0,042	0,068	0,107	0,208	0,064
IJslandse pond	Februari	—	51,75	—	—	—	51,75
	Maart	—	45,65	—	—	—	45,65
Deense kroon	December	1,63	1,83	2,77	3,21	7,51	2,56
	Januari	1,70	2,20	2,84	3,25	7,50	2,69
	Februari	2,34	3,18	4,28	3,16	8,80	3,79
	Maart	2,18	2,32	3,35	3,54	8,44	3,00
	April	1,50	1,81	2,38	3,59	7,50	2,20
	Mei	1,50	1,82	2,75	3,98	9,01	2,39
Juni	1,51	2,10	3,07	5,31	9,10	2,60	
Zweedse kroon	December	2,79	4,33	4,85	6,93	13,29	4,60
	Februari	4,27	9,82	12,38	14,55	22,55	10,48
	Maart	3,95	5,33	8,83	10,59	15,61	6,26
	April	2,41	2,84	5,88	7,25	12,06	3,70
	Mei	2,12	2,52	4,87	7,11	11,08	3,35
	Juni	3,06	3,42	5,81	8,67	12,58	4,40

a) Voor landen waarmee een in dollars luidend betalingsaccorder is gesloten.
Bron: Effectenbeurs van Rio de Janeiro.

Inmiddels is men er in geslaagd een zeer belangrijk gedeelte van de *betalingsachterstand* te consolideren. Deze bedroeg einde 1952 ruim \$ 610 mln, waarvan \$ 423 mln in harde valuta en \$ 154 mln in ponden sterling. In de eerste maanden van 1953 liep deze achterstand nog verder op, met name in harde valuta tot \$ 473 mln, waarvan \$ 435 mln in Amerikaanse dollars en de rest vnl. in Canadese dollars en Zwitserse franken.

De grootste achterstand bestond dus in Amerikaanse dollars. Deze is in de tweede helft van 1953 geheel geconsolideerd. Daartoe heeft in de eerste plaats een lening van de Export Import Bank ten bedrage van \$ 300 mln bijgedragen. De rest werd betaald uit het overschot op de goederenbalans t.o.v. Amerika in de tweede helft van 1953. De lening van \$ 300 mln werd oorspronkelijk afgesloten met geleidelijke aflossing over 3 jaar met ingang van September 1953. Later werd echter onder wederzijdse goedkeuring het begin van de aflossing opgeschort tot September 1954 en vervolgens de aflossingstermijn verlengd tot 7 jaar, zodat de maandelijkse betalingen een geringere druk op de betalingsbalans betekenen en het normale handelsverkeer zo min mogelijk belemmerd wordt.

De achterstand in Britse ponden, die op 31 December 1952 £ 55 mln bedroeg, liep nog op tot £ 63 mln. De in de loop van 1953 getroffen regeling hield een onmiddellijke

betaling van £ 10 mln in, welke door het Internationale Monetaire Fonds ter beschikking van Brazilië werd gesteld, en jaarlijkse betalingen van £ 6 mln, of meer indien de Braziliaanse uitvoer naar Groot-Brittannië het bedrag van £ 35 mln per jaar zou overschrijden. Bovendien werden tijdelijk speciale verkopen van katoen tegen 85 pCt van de wereldmarktprijs goedgekeurd, waarbij de opbrengst ter beschikking werd gesteld van de exporteurs, die de voorkeur aan een 15 pCt disconto boven een jarenlange wachtbeurt geven. Mede door deze maatregel was de achterstand in begin van dit jaar tot ca £ 42 mln teruggebracht.

De achterstand in het betalingsverkeer met Duitsland bedroeg ca 100 mln verrekeningsdollars. Het handels- en betalingsaccorder met dit land voorziet aflossing van deze schuld door een Duits leverancierscrediet ten bedrage van 20 pCt van de totale in- en uitvoer, welk bedrag voor aflossing der oude handelsschuld is bestemd. Ook de schuld met de overige landen wil men door uitvoeroverschotten afbetalen; deze kunnen min of meer kunstmatig worden verkregen door slechts een gedeelte van de uitvoeropbrengsten op de deviezenveilingen aan te bieden.

Hoewel op 31 December 1953 de dollarschuld voor het grootste gedeelte was geconsolideerd, bedroeg de totale achterstand op die datum nog \$ 220 mln.

Een actieve politiek van handelsbevordering nam de vorm aan van bilaterale handelsovereenkomsten tussen Brazilië en 17 andere landen, waarvan die met Duitsland, Argentinië en Frankrijk de belangrijkste zijn. Het handelspatroon vertoont kennelijk een verschuiving van dollargebieden naar niet-dollargebieden, waartoe de grote verschillen in de agio's (zie in tabel 4 het verschil tussen Amerikaanse dollars en verrekeningsdollars) bijdragen.

De vooruitzichten.

Op het ogenblik zijn de vooruitzichten op middelkorte termijn t.a.v. de uitvoer geenszins ongunstig. Dit is voornamelijk een gevolg van de hoge koffieprijsen. De ruilvoet van de buitenlandse handel is sinds 1948 met meer dan 100 pCt verbeterd; indien men de koffie uit de berekening sluit, is de verbetering slechts ca 20 pCt. De hoge koffieprijsen zijn voornamelijk veroorzaakt door slechte oogstvooruitzichten, gepaard met een sterke daling van de voorraden. Aangezien het 4 à 5 jaren duurt voordat nieuwe aanplant vruchten gaat dragen, is het te verwachten dat de hoge koffieprijsen nog enige tijd zullen aanhouden.

Het grote gevaar bestaat echter, dat Brazilië deze meevaller als een normale situatie gaat beschouwen, en niet tracht enige reserves te vormen voor een toekomstige minder gunstige situatie. Als symptoom voor deze houding mag het kortgeleden genomen besluit worden vermeld om de thans geldende zeer hoge koffieprijs (87 dollarcenten per pond) als minimumprijs vast te stellen en de financieringsregeling voor de koffieplanters daarop af te stemmen. Het gaat er veel op lijken, dat Brazilië de luxe van een gunstige wereldmarktpositie voor koffie moeilijk kan verdragen. Daarbij komt, dat de relatieve positie van het land ten opzichte van het wereldaanbod de laatste jaren aanmerkelijk is gedaald, nl. van ca 65 pCt in 1939-1940 tot ca 45 pCt thans. Bovendien is het lang niet zeker of de geringe prijselasticiteit van de vraag naar koffie ook op langere termijn geldt. Zowel in de Verenigde Staten als in Europa beginnen de consumenten zich thans te weren en het volume van de koffie-uitvoer gedurende de laatste paar maanden is bepaald teleurstellend.

Het basisprobleem ligt in de vergroting van het uitvoervolume. Sinds 1948 is dit echter met meer dan 20 pCt gedaald en er is weinig of geen elasticiteit in het aanbod van vele uitvoergoederen. De mogelijkheden, welke in de minerale rijkdom van het land liggen opgesloten, blijven onvoldoende benut, mede door het verbod van buitenlandse investeringen in deze branche. De uitvoer van landbouwproducten in het algemeen wordt belemmerd door de reeds genoemde structurele onevenwichtigheid tussen de ontwikkeling van landbouw en industrie als gevolg van de monetaire politiek der afgelopen tien jaren.

Bij de invoer neemt petroleum een bijzondere plaats in. De petroleum invoer eist nu reeds 20 pCt van alle dollarinkomsten op, terwijl de vraag zich nog geregeld uitbreidt. Van binnenlandse productie, welke binnen het bereik der mogelijkheden zou liggen, is in de praktijk nog nauwelijks sprake. Van het ter hand genomen raffinageprogramma kan men in verhouding slechts geringe verlichting van de druk op de betalingsbalans verwachten. De invoer van tarwe en cement zal vermoedelijk teruglopen in verband met de uitbreiding van de binnenlandse productie; dit laatste geldt ook voor de metaalindustrie. In het algemeen bestaat de tendentie de invoer als sluitpost te beschouwen.

Gedurende de laatste jaren was de netto kapitaaltransfer geringer dan de rente- en dividendbetalingen aan het buitenland. In 1953 werden 4 mrd cruzeiros kapitaalopbrengsten naar het buitenland overgemaakt, terwijl de netto kapitaaloverdracht nog geen 1 mrd cruzeiros opbracht. Ongetwijfeld is het buitenlands kapitaal huiverig voor de bijzondere risico's ten aanzien van koers en transfermogelijkheden, terwijl de gebruiksmogelijkheden beperkt worden door een hypernationalistische politiek op het gebied van mijnbouw en olie-exploitatie en door het door tariefstop onrenderend houden van investeringen in elektrische bedrijven en collectief vervoer. Mede daardoor wordt er in de praktijk relatief veel kort en middellang crediet opgenomen.

Een allesbeheersende plaats in de vooruitzichten wordt echter door de *monetaire politiek* ingenomen. Zolang de inflationaire krachten even groot blijven als in de afgelopen jaren, blijft de betalingsbalans aan voortdurende druk onderhevig. In feite is het gunstige monetaire aspect van het Aranhaplan meer dan gecompenseerd door inflationaire credietverlening. Ook de per 1 Juli jl. ingevoerde verhoging van de minimumlonen met 100 pCt heeft ongetwijfeld een belangrijke invloed op de gemiddelde lonen en salarissen en op het gehele prijsniveau. Het is in verband daarmee geenszins ondenkbaar dat de uitvoerpremies van 5 cruzeiros per dollar voor overige uitvoergoederen binnenkort onvoldoende zullen blijken te zijn, terwijl verwacht mag worden dat de invoeragio's in de toekomst weer zullen stijgen. Het moment voor een stabiele wisselkoers is nog geenszins gekomen.

Rio de Janeiro, Juli 1954.

G. F. LOEB.

AANTEKENINGEN

De Millioenennota 1955

Lopende dienst nagenoeg in evenwicht.

De ontwerp-rijksbegroting voor 1955 staat in het licht van de tegenwoordige gunstige economische ontwikkeling. Eén van de uitgangspunten, waarop zij werd gebaseerd, is de veronderstelling, dat een betrekkelijk gunstige wereldconjunctuur ook in 1955 zal voortduren en als gevolg

De Maatschappij die zèer bijzondere voordelen biedt

**ZWITSERSCHE MAATSCHAPPIJ
VAN LEVENSVZERKERING EN LIJFRENT**

Een symbool van veiligheid. Herengracht, 500. Amsterdam. Telefoon 37171

(Advertentie)

hiervan het nationaal inkomen zal stijgen, hetgeen op zijn beurt weer doorwerkt in de opbrengst van de belastingmiddelen. De monetaire toestand kan gezond worden genoemd. De ontwerp-begroting vertoont in het algemeen een bevredigend beeld. Het niveau der rijksuitgaven laat in verhouding tot het nationaal inkomen een daling zien niet alleen ten opzichte van de ontwerp-begroting voor 1954, maar ook ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten voor dat jaar. Bovendien mag men op iets langere termijn rekenen met een wegvallen of een verlaging van verschillende categorieën van uitgaven.

Het meer bevredigende karakter van het begrotingsbeeld voor 1955 blijkt reeds uit het feit, dat de lopende dienst (de Gewone Dienst, tezamen met de Buitengewone Dienst I en het Landbouw-Egalisatiefonds) met een nadelig saldo van 8 mln nagenoeg in evenwicht is. De kapitaaldienst (Buitengewone Dienst II) sluit met een nadelig saldo van 560 mln, zodat op de gehele begrotingsdienst een tekort resteert van 568 mln.

Aan de ontwerp-begroting 1955 nu ligt het streven ten grondslag, met behulp van de rijksfinanciën bij te dragen tot een evenwichtige verdere ontwikkeling van de gunstige conjunctuur, waarin ons land zich bevindt, en tevens van de te verwachten bevredigende situatie gebruik te maken om te komen tot een verdere versteviging van de Nederlandse economische positie, opdat daardoor een verantwoorde basis wordt verkregen voor een nieuwe verlichting van lasten.

Een samenvattend beeld van de begroting voor 1955 biedt onderstaand overzicht:

TABEL I.

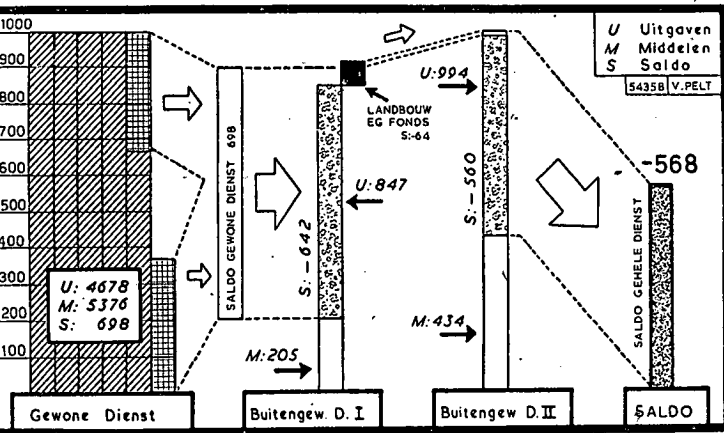
Omschrijving	Ontwerp-begroting 1955
Gewone Dienst	
Uitgaven	4.678
Middelen	5.376
Saldo	+ 698
Buitengewone Dienst I (uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)	
Uitgaven	847
Middelen	205
Saldo	— 642
Landbouw-Egalisatiefonds	
Saldo	— 64
Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds	
Saldo	— 8
Buitengewone Dienst II (kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)	
Uitgaven	994
Middelen	434
Saldo	— 560
Gehele Dienst	
Uitgaven (inclusief nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds)	6.583
Middelen	6.015
Saldo	— 568

Het niveau der rijksuitgaven.

Uit tabel II blijkt hoe de reële uitgaven ¹⁾, de over-

¹⁾ Door de reële uitgaven wordt een rechtstreeks beroep op de nationale middelen gedaan. Het zijn de (netto) uitgaven voor lonen en salarissen en die voor aankoop van goederen en diensten, zowel voor consumptieve als voor investeringsdoeleinden.

AMENVATTEND BEGROTINGSBEELD 1955 - Miljoen guildens -

Deze daling vond plaats zowel absoluut als, vooral ook, relatief, doordat het nationaal inkomen in deze jaren belangrijk toenam. Nadien is bedoeld percentage, ondanks zekere schommelingen, min of meer constant gebleven, zulks als gevolg van de omstandigheid, dat de rijksuitgaven en het nationaal inkomen in ongeveer gelijke mate stegen. De uitgaven in verband met de watersnoodten spijt is het percentage voor 1953 niet noemenswaard opgelopen, dank zij weer de stijging van het nationaal inkomen. Wel is dat, ondanks het voortduren van de laatstbedoelde ontwikkeling, het geval in 1954, in welk jaar naast de watersnooduitgaven nog enkele andere bijzondere factoren (met name de vervroegde aflossing van buitenlandse schuld) hun invloed doen gelden.

De reële en de overdrachtsuitgaven vertonen een niet geheel gelijke ontwikkeling. De overdrachtsuitgaven bleven in absolute zin sedert de oorlog ongeveer op hetzelfde niveau, hetgeen uiteraard een geleidelijk voortschrijdende daling in verhouding tot het stijgende nationaal inkomen inhield.

De reële uitgaven geven een ander beeld te zien. In absolute zin trad een voortdurende stijging op, welke evenwel naar verhouding per saldo ongeveer gelijk was aan die van het nationaal inkomen.

Het blijkt, dat tot dusver op langere termijn gezien de ontwikkeling van het niveau der rijksuitgaven in hoofdzaak door het verloop van laatstgenoemde groep werd bepaald, althans in absolute zin genomen.

TABEL III. Begrotingsvergelijking 1954-1955

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 1954	Vermoedelijke uitkomsten 1954	Ontwerp-begroting 1955
Gewone Dienst			
Uitgaven	4.471	4.860	4.678
Middelen	4.763	5.509	5.376
Saldo	+ 292	+ 649	+ 698
Buitengewone Dienst I (uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)			
Uitgaven	1.083	760	847
Middelen	296	330	205
Saldo	- 787	- 430	- 642
Landbouw-Egalisatiefonds			
Saldo	- 100	- 100	- 64
Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds			
Saldo	- 595	+ 119	- 8
Buitengewone Dienst II (kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)			
Uitgaven	1.062	1.441	994
Middelen	458	481	434
Saldo	- 604	- 960	- 560
Gehele Dienst			
Uitgaven (incl. nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds)	6.716	7.161	6.583
Middelen	5.517	6.320	6.015
Saldo	- 1.199	- 841	- 568

drachtsuitgaven ²⁾ en de totale netto-uitgaven van het Rijk zich, in vergelijking met het nationaal inkomen, sedert 1946 hebben ontwikkeld.

TABEL II.

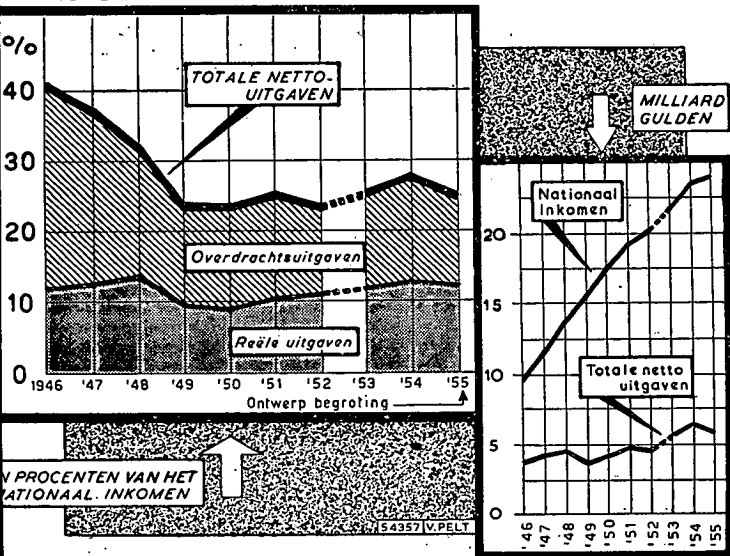
Jaar	Nationaal inkomen tegen marktprijzen	Reële uitgaven		Overdrachts-uitgaven		Totale netto-uitgaven	
		bedrag	in pCt van nat. ink.	bedrag	in pCt van nat. ink.	bedrag	in pCt van nat. ink.
1946,	9.930	1.212	12,2	2.875	28,9	4.087	41,1
1947	12.070	1.545	12,8	3.081	25,5	4.626	38,3
1948	14.230	1.980	13,9	2.736	19,2	4.716	33,1
1949	15.960	1.554	9,7	2.334	14,6	3.888	24,3
1950	17.740	1.727	9,7	2.578	14,6	4.305	24,3
1951	19.560	2.089	10,7	2.932	15,0	5.021	25,7
1952	20.170	2.260	11,2	2.614	12,9	4.874	24,1
1953 a)	21.960	2.647	12,1	2.901	13,2	5.548	25,3
1954 b)	21.260	2.921	13,7	3.096	14,6	6.017	28,3
1954 c)	23.760	3.233	13,6	3.357	14,1	6.590	27,7
1955 d)	24.070	2.953	12,3	3.142	13,0	6.095	25,3

a) Vermoedelijk beloop. b) Millioenennota 1954.
c) Vermoedelijke uitkomsten. d) Ontwerp-begroting.

Blijkens deze opstelling lag het percentage, dat de totale rijksuitgaven uitmaken van het nationaal inkomen, in de eerste na-oorlogse jaren op een zeer hoog niveau, maar daalde het vervolgens tot en met 1949 aanmerkelijk.

²⁾ Bij de overdrachtsuitgaven gaat het in hoofdzaak om de verschillende sociale voorzieningen, de prijs- en huurverlagende subsidies, de vergoedingen wegens oorlogs- en watersnoodschade, de kapitaalverstrekkingen aan rijksfondsen, staats-bedrijven en derden, alsmede om de betalingen wegens rente van en aflossing op de Nationale Schuld. Zij komen rechtstreeks ten goede aan de overige sectoren van de volkshuishouding (c.q. het buitenland). Deze overige sectoren worden daardoor in staat gesteld, hunnerzijds — in plaats van het Rijk — een beroep te doen op de goederen en diensten, die in de Nederlandse volkshuishouding worden geproduceerd.

NIVEAU DER RIJKSUITGAVEN

De in deze tabel tot uitdrukking komende verbetering van de budgetaire situatie 1955, vergeleken met de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1954, is enerzijds te danken aan een vermindering der uitgaven met per saldo 133 mln, anderzijds aan een belangrijk hogere raming der middelen.

De verbetering van de middenpositie kan volgens de Millioenennota geheel worden toegeschreven aan de stijging der geraamde belastingopbrengsten met 608 mln. Hierbij dient te worden aangetekend, dat is verondersteld, dat de gunstige conjuncturele ontwikkeling in ons land ook in 1955 nog voortgang zal hebben.

De verschillende onderwerpen van staatszorg.

In tabel IV zijn de uitgaven van de begroting 1954 (vermoedelijke uitkomsten) en die voor het komende jaar volgens een, van de indeling naar departementen onafhankelijke, groepering naar onderwerpen van staatszorg samengevat. Bij internationale begrotingsvergelijkingen biedt deze indeling op functionele basis belangrijke voordelen boven een vergelijking van de uitgaven per begrotingshoofdstuk.

TABEL IV.

Overzicht van de uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg

	Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefondsen		Buitengewone Dienst II	
	Vermoedelijke uitkomsten 1954	1955	Vermoedelijke uitkomsten 1954	1955
Defensie	1.414,4	1.189,8	338,6	166,2
Buitenlandse betrekkingen	70,9	70,8	26,0	27,0
Overzeese Rijksdelen	62,3	61,8	—	0,3
Politie en justitie	238,0	246,8	0,1	0,1
Onderwijs en cultuur	603,2	653,9	10,7	13,6
Waterstaat	135,5	154,1	133,6	148,1
Verkeer	67,8	69,5	109,1	120,7
Handel en nijverheid	93,9	62,0	90,0	124,7
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij	239,1	200,8	18,8	16,4
Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid	908,2	860,9	8,7	5,6
Volkshuisvesting	220,3	236,0	10,1	10,0
Herstel van oorlogsschade	341,2	701,5	5,6	5,6
Diensten van algemene aard	215,1	215,8	60,8	114,2
Niet toegerekende uitgaven voor pensioenen en wachtgeld	109,3	109,4	—	—
Nationale schuld	491,0	476,1	629,2	241,5
Afschrijvingen	113,0	113,0	—	—
Uitgaven verband houdende met de watersnood	363,0	142,7	—	—
Uitgaven vloortvoeiende uit een aantal maatregelen tot verbetering van de financiële positie van het rijkspersoneel	—	—	—	—
Vergoeding aan provincien en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlagings van de personele belasting	34,0	24,0	—	—
Totaal	5.720,2	5.588,9	1.441,3	994,0

Belastingmiddelen.

Het bedrag der belastingmiddelen, dat netto ten bate van de rijksbegroting komt, kan voor 1955 als volgt worden berekend:

bruto opbrengst (vóór aftrek)	5.963 mln
aandeel van het Gemeentefonds	828 mln
Provinciefonds	39 mln
Landbouw-Egalisatiefondsen	6 mln
Totaal	873 mln
blijft ten bate van het Rijk	5.090 mln

Een overzicht van de opbrengst der voornaamste belastingen, vóór en na toepassing van de evenbedeelde aftrek, volgt hieronder.

TABEL V.

Overzicht der belastingmiddelen

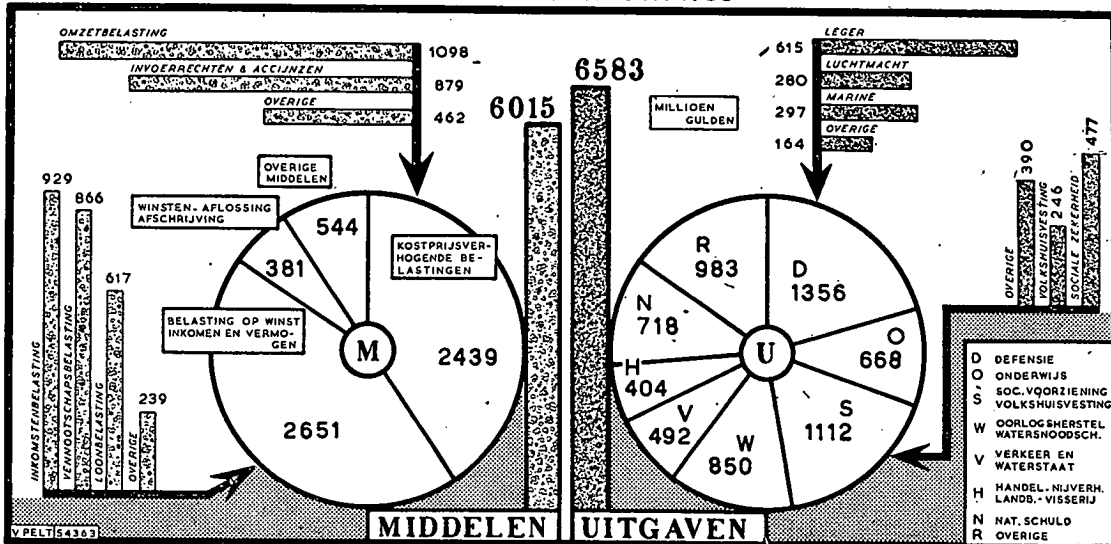
	Vóór aftrek		Na aftrek		
	Vermoedelijke uitkomsten		Vermoedelijke uitkomsten		Percentage van totaal
	1954	1955	1954	1955	1955
Omzetbelasting	1.300	1.300	1.098	1.098	21,6
Invoerrechten	490	510	414	431	8,5
Accijnzen	535	537	447	448	8,8
Vereeningsheffing	275	285	275	285	5,6
Motorrijtuigenbelasting	92	90	92	90	1,8
Overige	100	103	85	87	1,7
Totaal kostprijsverhogende belastingen	2.792	2.825	2.411	2.439	48,0
Inkomstenbelasting	1.075	1.100	908	929	18,2
Loonbelasting	720	730	609	617	12,1
Vennootschapsbelasting	1.000	1.025	845	866	17,0
Overige	95	85	80	72	1,4
Rechten van successie, overgang en schenking	92	95	78	80	1,6
Overige	95	103	80	87	1,7
Extra bate voortvloeiende uit het verloop van de aanslagregeling	75	—	63	—	—
Totaal belastingen op winst, inkomen en vermogen	3.152	3.138	2.663	2.651	52,0
Totaal der ten behoeve van het Rijk geheven belastingen	5.944	5.963	5.074	5.090	100,0

Kastekort 1954.

In de vorige Millioenennota³⁾ werd voor 1954 een budgetair kastekort geraamd van 800 à 1.100 mln. Gegeven de realisatie over het eerste halfjaar en op grond van het waarschijnlijk beoep der budgetaire kasontvangsten en -betalingen in de tweede helft van het jaar mag thans voor 1954 met een kastekort worden gerekend in de orde van grootte van 500 à 600 mln.

³⁾ Zie „De Millioenennota 1954” in „E.-S.B.” van 16 September 1953, blz. 735.

MIDDELEN EN UITGAVEN VOLGENS MILLIOENENNOTA 1955

Deze afwijking moet ten dele worden toegeschreven aan een hogere raming van de kasontvangsten uit hoofde van belastingen. Deze verhoging hangt samen met een tweetal factoren, waarvan de invloed op de belasting-opbrengsten ten tijde van de samenstelling van de ontwerp-begroting 1954 niet of niet ten volle kon worden voorzien, t.w. de onverwacht gunstige ontwikkeling van de economische activiteit sinds medio 1953 enerzijds en de per 1 Januari 1954 tot stand gekomen loon- en salarisverhoging anderzijds.

De verlaging van het geraamde kastekort hangt voorts samen met de verwachting, dat een aantal categorieën van begrotingsbetalingen bij de aanvankelijke schattingen ten achter zal blijven. Dit betreft o.a. de betalingen wegens herstel van watersnoodschade, oorlogsschade-uitkeringen en inkoop van staatsschuld.

Prognose kastekort 1955.

De in de Millioenennota 1955 opgestelde raming van het kastekort 1955 mondt uit in een budgetair kasdeficit in dezelfde orde van grootte als voor 1954, nl. 500 à 600 mln. Bij vergelijking dient echter in aanmerking te worden genomen, dat in het kastekort voor 1954 aanzienlijke bedragen zijn begrepen wegens vervroegde aflossingen van buitenlandse staatsschuld. Laat men deze buiten beschouwing dan geeft de vermoedelijke kasontwikkeling van het Rijk in 1955 een achteruitgang te zien ten opzichte van 1954. Deze achteruitgang is nagenoeg geheel het gevolg van een hogere raming der begrotingsbetalingen. Onder andere zijn de kasuitgaven voor militaire doeleinden in 1955 hoger geraamd, terwijl ook is gerekend met een groter bedrag aan uitkeringen, voortvloeiende uit het rapport van de Commissie Achterstallige Betalingen.

Wat de vraag betreft, of voor dekking van het budgetaire kastekort voldoende middelen uit langlopende leningen zullen kunnen worden aangetrokken, wordt in de Millioenennota opgemerkt, dat de verwachting gewettigd is, dat de in 1955 voor het Rijk beschikbare ruimte op de kapitaalmarkt toereikend zal zijn om een kastekort van de geraamde omvang te dekken.

Slotbeschouwing.

In zijn slotbeschouwing kondigt de Minister van Financiën aan, dat een verlichting van de belastingdruk van 500 à 550 mln op het programma staat. Als eerste groep van verlagingen heeft de Minister voor ogen een aantal maatregelen op het gebied van de kostprijs-verhogende belastingen, welke van bijzondere betekenis zijn voor de kosten van levensonderhoud. Deze verlagingen kunnen mede dienstbaar worden gemaakt aan het opvangen van de gevolgen, verbonden aan een verdere verhoging van de huren. Met deze verlichtingen zal een bedrag van omstreeks 180 mln zijn gemoeid.

In de tweede plaats wordt beoogd, een belangrijke plaats in te ruimen voor verzachtingen van de druk van de directe belastingen in de persoonlijke sfeer. Gedacht wordt hierbij aan de inkomsten- en loonbelasting en de vermogensbelasting. Deze verlagingen zullen in totaal 210 mln belopen.

Ten slotte zullen in het geheel een plaats dienen te vinden de in 1951 in samenhang met het defensieprogramma ingevoerde belastingverhogingen. Het nog bestaande gedeelte daarvan brengt omstreeks 160 mln op, waarin het aandeel van de vennootschapsbelasting ca 120 mln bedraagt. Komen deze verhogingen in het algemeen niet voor verlenging in aanmerking, wat de vennootschaps-

belasting betreft verdient het naar het oordeel van de Minister van Financiën aanbeveling, van de nog resterende verhoging een deel te bestendigen. De grote betekenis, welke de Minister hecht aan een vermindering van de druk der directe belastingen in de persoonlijke sfeer, is voor hem aanleiding geweest te komen tot het voorstel, het nog resterende deel van de defensieverhoging van de vennootschapsbelasting voor de helft te handhaven en het daardoor vrijkomende bedrag van 60 mln ten goede te doen komen aan een verdere verlaging van de inkomstenbelasting. De belastingverlichtingen van de hierboven genoemde tweede categorie zullen daarmee in totaal ca 270 mln kunnen belopen.

Ten aanzien van het tijdstip, waarop de diverse verlagingen dienen in te gaan, merkt de Minister op, dat verschillende overwegingen er voor pleiten, deze verlagingen omstreeks 1 Januari 1956 te doen ingaan.

Aangezien een aanzienlijke verdere vergroting van de deviezenvoorraad uit een oogpunt van reservevorming niet noodzakelijk en het rendement van de deviezenreserve zelve gering is, stelt de Minister zich voor om, wanneer de ontwikkeling van het betalingsverkeer met het buitenland het komende jaar daartoe de mogelijkheid biedt, voort te gaan met het treffen van maatregelen in de kapitaalsector, strekkende tot aanwending van een verder accres van de deviezenvoorraad. Hij denkt daarbij o.a. aan de ook in dit jaar reeds op ruime schaal toegepaste vervroegde aflossing van buitenlandse schuld.

Koffie-,boom" op retour

In de afgelopen maanden vertoonde de consumptie van koffie een achteruitgang ten gevolge van de hoge prijzen die sinds medio April op de markt worden genoteerd. Vooral in de Verenigde Staten, waar de helft van de wereldproductie wordt verbruikt, heerste allerwegen ontstemming over de gang van zaken en op velerlei wijze werd daaraan uiting gegeven. Verenigingen van huisvrouwen kondigden in enkele steden een koffieloze dag af, de vraag naar thee — en daarmee de prijs — steeg, en het verbruik werd beperkt door grotere zuinigheid: koffiebultjes en -extracten werden meer gekocht dan tevoren.

Ook in West-Europa bleven reacties niet uit. In België, waar de lonen gekoppeld zijn aan een index van de kosten van levensonderhoud — koffie in het cijfer begrepen — heeft dit zelfs tot enige loonsverhogingen geleid. Het verbruikscijfer per hoofd van de bevolking ligt echter verreweg het hoogst in de Verenigde Staten, zodat daar de reactie het scherpst was. De meningen omtrent de oorzaken van het „skyhigh" oplopen van de koffieprijzen waren zeer uiteenlopend; de Regering droeg daarom aan de Federal Trade Commission op, haar daarover in te lichten. In een lijvig rapport heeft de laatste inmiddels aan dit verzoek voldaan.

Om een indruk te geven van het prijsbeloop op de markt te New York volgen hier enige cijfers:

Koffieprijzen (in \$cts per lb) op de markt te New York (standaardkwaliteit Santos IV)

1948	27	1e kw. 1953	60
1949	31	2e kw. 1953	55
1950	50	3e kw. 1953	61
1951	55	4e kw. 1953	61
1952	54	1e kw. 1954	87
		2e kw. 1954	88

De kleinhandelsprijzen liggen nog aanmerkelijk hoger door de kosten van bewerking van geïmporteerde groene

koffie en binnenlandse belastingen. Bovendien gaat door het branden ongeveer 16 pCt van het gewicht verloren. De kleinhandelsprijs was zodoende in 1953: \$ 0,91 per lb en in April 1954: \$ 1,18 per lb.

De Braziliaanse Regering wijt de hoge prijs aan slechte weersomstandigheden. In Juli 1953 beschadigde de vorst ca 400 mln bomen en struiken — in totaal zijn er ruim 2 mrd in productie — waardoor de oogst van het jaar 1953-1954 beneden de verwachtingen bleef, en de bloesem van de oogst 1954-1955 ernstig werd geschaad. Bovendien was de maand Mei van dit jaar regenachtig, waardoor de te verwachten oogst 1954-1955 nog geringer werd. Toch kan uit het statistisch materiaal betreffende productie en verbruik geconstateerd worden, dat hier n.e.: de hoofdoorzaak ligt. Door de groei van de bevolking in de Verenigde Staten en de toenemende welvaart stijgt daar het verbruik voortdurend, waardoor thans — zoals gezegd — de helft van de wereldproductie in de Verenigde Staten wordt geconsumeerd. Tegelijkertijd is de Europese koffie-import na de oorlog weer toegenomen, en daardoor is sinds 1946 het wereldverbruik steeds groter geweest dan de productie. Deze gang van zaken toont zich in de grote voorraadintering van 17 mln balen (van 60 kg) in 1946 tot nog slechts 6 mln balen in 1952. Ook was de consumptietoename in de productielanden een factor van betekenis.

Geheel vrijuit gaat de Braziliaanse Regering niet, want in December 1953 schijnt zij een groep exporteurs ingelicht te hebben over een voorgenomen verhoging van de garantieprijs. Onmiddellijk daarop volgde de eerste grote prijsstijging, doordat Amerikaanse importeurs trachtten, tegen de nog geldende lagere prijzen hun voorraden uit te breiden. Nadat in April jl. het hoogtepunt werd bereikt met \$cts 96½ per lb, zette een langzame prijsdaling in, die echter tot staan werd gebracht door vaststelling van de garantieprijs op \$cts 87 per lb op 1 Juni 1954. Tot medio Augustus bleef daardoor de prijs op dit peil gehandhaafd.

Ook de New York Coffee and Sugar Exchange heeft tot deze prijsbeweging belangrijk bijgedragen, daar de verouderde vorm van het gebruikelijke termijncontract allerlei ongewenste speculaties in de hand werkt. Reeds enige jaren is een wetsontwerp dienaangaande in voorbereiding, maar dit bevindt zich al geruime tijd in de mappen van de landbouwcommissie van het Huis van Afgevaardigden.

In de jaren na 1945 zijn verschillende landen er toe overgegaan, hun koffiecultuur uit te breiden. Vooral in Centraal-Afrika en in Columbia is de productie toegenomen. Dat heeft niet nagelaten, invloed op de marktverhoudingen uit te oefenen. Vooral Columbia heeft door stelselmatig onderbieden van de Braziliaanse koffie zijn afzetgebied kunnen vergroten, ten koste van Brazilië. Gevolg was, dat de Braziliaanse export in het eerste kwartaal van 1954 19 pCt lager was dan in de overeenkomstige periode van 1953; in het tweede kwartaal bedroeg deze daling zelfs 32 pCt. De daarop volgende binnenlandse moeilijkheden in Brazilië veroorzaakten omstreeks midden Augustus een tendentie tot prijsdaling. Nu bleek wel duidelijk, dat het Braziliaanse „price-leadership” een gevoelige knak had gekregen en dat de vóóroorlogse politiek — „to squeeze the last nickel out” — niet meer mogelijk was. Men is voor deze feiten gezwich, en nieuwe maatregelen zijn afgekondigd: van de dollaropbrengsten van exporten mag 20 pCt in de vrije valutamarkt verkocht worden. Daardoor kan nu de dollarprijs van koffie dalen, zonder een daling van de opbrengst voor

exporteurs, gerekend in cruzeiros, teweeg te brengen. De markt te New York heeft daar snel op gereageerd; de prijs daalde tot \$cts 64,75 per lb op 31 Augustus.

De nieuwe valutaregeling is overigens voor de exporteurs slechts een legalisatie van voordelen, die zij zich reeds langs andere weg hadden verschaft. Door nl. vroegtijdig een voorgenomen koffieverzending te doen registreren tegen op dat moment geldende marktprijs kon men de hogere opbrengst bij stijgende prijzen gedeeltelijk aan inwisseling tegen de officiële koers onttrekken. Dit gedeelte van de dollaropbrengst werd in de vrije valutamarkt gebracht, waar de koers veel hoger lag, bijv. in Juni gemiddeld op 56 cruz. per dollar, tegen een officiële koers van 18,82 cruz. per dollar. Het enige nieuwe van de regeling is dus, dat de exporteurs zich nu ook bij dalende prijzen van een betere opbrengst in de eigen valuta kunnen verzekeren.

Ondanks gestegen productie in de meeste landen is de verwachting betreffende de oogst 1954-1955 niet gunstig door de reeds gereleveerde oogstmislukking in Brazilië. Op langere termijn gezien bestaat echter de mogelijkheid van verdere aanbodvergroting en prijsdaling, doordat in achterliggende jaren omvangrijke nieuwe aanplantingen zijn verricht, en van deze jonge bomen een hoge opbrengst wordt verwacht. Het Amerikaanse Ministerie van Landbouw heeft reeds oogstschattingen voor het jaar 1954-1955 gepubliceerd, die op een stijging van de productie met bijna 300.000 balen t.o.v. de oogst 1953-1954 wijzen. Het moet betwijfeld worden, of deze toename groot genoeg is om een prijsdaling te veroorzaken na Juli 1955, als deze koffie aan de markt komt. Het jaarlijks tekort bedroeg gemiddeld sedert 1946 bijna 1,6 mln balen, en voorraadintering wordt steeds bezwaarlijker. Een daling van het verbruik als gevolg van de hoge prijzen is de enige mogelijkheid, die op korte termijn verdere prijsdaling kan bewerkstelligen.

Het Verenigd Koninkrijk en de K.S.G.

Het Verenigd Koninkrijk, dat in principe instemde met de doelstellingen van de Europese Kolen- en Staalgemeenschap, werd, zoals bekend, niet bereid bevonden zijn industrieën te onderwerpen aan het gezag van een internationale autoriteit. Teneinde echter een goede samenwerking met de Hoge Autoriteit te bewerkstelligen, vestigde het een missie bij het hoofdkwartier der Gemeenschap.

In December 1953 nu heeft de Hoge Autoriteit der K.S.G. Engeland uitgenodigd stappen te nemen om tot een nauwere samenwerking met de Gemeenschap te geraken. Na vier maanden rijp beraad heeft de Engelse Regering de voorzitter van de Hoge Autoriteit uitgenodigd naar Londen te komen, teneinde deze aangelegenheid nog eens nader te onderzoeken. Dit bezoek is door omstandigheden tot September a.s. uitgesteld.

In haar officiële antwoord legde de Britse Regering er de nadruk op, dat het steeds haar politiek is geweest een nauwe en duurzame samenwerking met de Gemeenschap te bevorderen. De brief vermeldde voorts, dat, indien een wederzijds aanvaardbare basis voor samenwerking kon worden uitgewerkt, de Regering er van overtuigd was, dat dit politiek gewenst was en economische voordelen zou opleveren voor Engeland en de Gemeenschap.

Het is niet te verwonderen, dat het vier maanden heeft geduurd vóórdat het antwoord werd geformuleerd, want

inmiddels heeft de Regering overleg gepleegd met de vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers in de kolen- en staalindustrieën, alsmede met de andere landen van het Britse Gemenebest. De Britse Regering heeft over het algemeen een welwillende houding aangenomen jegens de K.S.G., doch de betrokken industrieën zijn niet erg gesteld op de concurrentie, welke een gemeenschappelijke markt met zich zou brengen. Voorts zijn er vele moeilijkheden, welke zouden moeten worden opgelost.

De genationaliseerde mijnindustrie zou waarschijnlijk de minste moeilijkheden opleveren, ofschoon dit toch geen eenvoudige kwestie is. Er bestaat een egalisatiestelsel voor de kolenverkoop in Engeland, terwijl voor de uitvoer hogere prijzen gelden. In 1953 exporteerde het Verenigd Koninkrijk circa 14 mln ton en deze waren ongeveer £ 1 per ton duurder dan de in het binnenland verkochte kolen. Indien de binnenlandse prijs in overeenstemming zou worden gebracht met de internationale marktprijs, zou dit in de eerste plaats de kosten van de gas-, electriciteits- en staalbedrijven, alsmede van de spoorwegen beïnvloeden. Het huidige kunstmatige lage prijspeil komt dus de productiekosten van de gehele Britse nijverheid ten goede. Aan de andere kant zou prijsgeving van het lage prijspeil waarschijnlijk besparingen in het verbruik van steenkolen ten gevolge hebben en een meer normale verhouding tussen vraag en aanbod tot stand brengen. In dit verband mag nog wel eens worden gezegd, dat de Britse industrie in het algemeen verkwistend in het kolenverbruik is.

Met de staalindustrie is het enigszins anders gesteld. Deze industrie heeft van oudsher een bijzondere positie ingenomen en de nauwe samenwerking tussen producenten heeft tot gemeenschappelijke behartiging der belangen geleid. De „British Iron and Steel Federation” is dan ook een zeer machtig lichaam. De Engelse staalindustrie heeft enkele maanden geleden bij monde van deze federatie haar visie ten aanzien van een nauwere samenwerking met de K.S.G. bekend gemaakt. De industrie staat een overeenkomst voor op het gebied van invoerrechten, export en investeringen. Tot volledige deelneming of een ander soort bindende regeling is zij niet bereid. Het feit, dat de staalproductie van het Verenigd Koninkrijk bijna de helft bedraagt van die der Gemeenschap, zou alleen al voldoende reden moeten zijn voor nauwere samenwerking, doch de Engelsen hebben verschillende bedenkingen op dit gebied.

Het Verenigd Koninkrijk zou wellicht bereid zijn het invoerrecht op ijzer en staal op een redelijk niveau te houden, indien men zich het recht zou kunnen voorbehouden speciale maatregelen tegen oneerlijke concurrentie te kunnen nemen in geval van overproductie. De staalindustrie schijnt bevreesd te zijn voor een herhaling van de vooroorlogse „dumping” door continentale staalproducenten. De federatie schijnt ook te denken aan een regeling teneinde de staaluitvoer van het continent naar Engeland te kunnen limiteren in geval van overproductie, evenals dit vóór de oorlog werd gedaan. Het is echter niet bekend of een dergelijke regeling ook een verdeling van de wereldmarkten zou inhouden. Een andere vorm van mogelijke samenwerking is de uitwisseling van informatie op het gebied van investeringspolitiek, zoals dit reeds geschiedt onder auspiciën van de O.E.E.C. Of dit zou leiden tot een actieve coördinatie van nieuwe productiecapaciteit is lang niet zeker.

De reden voor de oppositie van de „British Iron and Steel Federation” tegen lidmaatschap van de Gemeenschap is, dat dit de aanvaarding van het principe van

fusie (pooling van alle kolen- en staalindustrieën) en supra-nationalisme (de absolute souvereiniteit van de Hoge Autoriteit) met zich zou brengen.

Volgens de Federation zou fusie in de eerste plaats de betrekkingen verstoren van de Britse staalindustrie met haar afzetgebieden in het Gemenebest. In dat geval zouden Engeland en de Gemeenschap één markt vormen en de productie van de Gemeenschap zou in Engeland op dezelfde voet worden verkocht als de Engelse productie en omgekeerd. Het Verenigd Koninkrijk zou dan niet meer voorkeursrechten kunnen verlenen aan de staalproducenten van het Britse Gemenebest ten opzichte van de K.S.G. Omgekeerd zouden landen van het Gemenebest ook geen voorkeursrechten kunnen geven aan de Britse staalproducenten ten opzichte van de continentale producenten. In dit verband kan worden opgemerkt, dat 60 pCt van de Engelse staaluitvoer naar landen in het Gemenebest gaat en slechts 6 pCt naar de K.S.G. Voorts zou een fusie leiden tot gemeenschappelijke politiek betreffende zaken, welke geen direct verband houden met de staalindustrie, zoals sociale voorzieningen en algemene belastingaangelegenheden. In de Engelse staalindustrie kent men geen voorschriften en men vreest, dat codificatie van de verschillende regelingen met de Gemeenschap tot starre verhoudingen zou leiden. Ten aanzien van het supra-nationalisme merkt de industrie op, dat dit contrôle door buitenstaanders van de Engelse staalproductie en consumptie met zich brengt.

De Britse Regering is gesteld op deelneming aan de Europese unificatie, doch dient rekening te houden met de belangen van de Engelse kolen- en staalindustrieën, de Britse nijverheid in het algemeen en haar verplichtingen jegens de landen van het Gemenebest. Op sociaal gebied is „full employment” een eerste principe, niet alleen voor de vakverenigingen, maar ook voor de Regering. Een regeling waarbij een supra-nationale organisatie maatregelen zou kunnen nemen, welke hiertegen indruisen, lijkt, terecht of ten onrechte, weinig kans van slagen in het Verenigd Koninkrijk te hebben. De vrees voor werkloosheid is hier te lande nog steeds een machtige drijfveer. In verband hiermede lijkt het niet waarschijnlijk, dat de op handen zijnde besprekingen betreffende nauwere samenwerking met de Gemeenschap veel resultaat zullen opleveren.

Londen.

F. I. H. VOS.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Doordat in de week van 6-13 September zowel een daling van de girale circulatie als een stijging van de deviezenvoorraad plaatsvond (resp. f 51 en f 16 mln) konden aanzienlijke betalingen aan het Rijk zonder liquiditeitsmoeilijkheden worden gefinancierd en slaagden de banken er zelfs in, hun saldi bij de Centrale Bank met f 11 mln tot f 537 mln per 13 September te verhogen. Deze ontwikkeling weerspiegelde zich ook op de markt, waar van een lichte verruiming kon worden gesproken.

Was De Nederlandsche Bank van 23 Augustus jl. af bereid om papier binnen 105 dagen vervallend à 1 pCt te kopen, met ingang van 15 September werd deze maximum geaccepteerde looptijd door haar verlengd tot een jaar. Het feit, dat de komende drie maanden weinig papier vervalt, waardoor de faciliteit in haar oorspronkelijke visie geleidelijk een platonisch karakter dreigt te krijgen,

**BUREAU VOOR
PERSONEELVERZEKERING**
AMSTLEVEN

(Advertentie)

zal hierbij ongetwijfeld een belangrijke overweging hebben gevormd.

Door genoemde verlenging van de maximum-looptijd wordt de praktische betekenis van de momenteel gevoerde open-marktpolitiek uiteraard vergroot, en omgekeerd de kans dat de banken in geval van liquiditeitsnood een — veel duurder — beroep in traditionele vorm op de Centrale Bank moeten doen, nl. door papier in disconto te geven (wisseldisconto $2\frac{1}{2}$ pCt) of een voorschot in rekening-courant te nemen (debetrente 3 pCt), verder verkleind. „Voor wat, hoort wat” is vermoedelijk de gedachte bij de Bankleiding geweest bij het introduceren van de faciliteit per 23 Augustus en haar verruiming per 15 September, dit in verband met de een half jaar geleden gebleken bereidheid der banken, zich te onderwerpen aan verplichte kaspercentages en middellange schatkistcertificaten te kopen en daardoor hun speelruimte op de geldmarkt ten gunste van die der monetaire autoriteiten te verminderen.

De kapitaalmarkt.

Het middenreservoir van de markt voor niet-risicodragend kapitaal hier te lande schijnt welhaast onuitputtelijk. Alleen reeds het percentage van 4, dat de Belgische onderneming Pétrofina op haar nieuwe obligatielening bood, was oorzaak dat gedurende de verslagweek ook deze lening op overweldigende schaal werd overtekend. De onlangs geëmitteerde obligatieleningen van de Belgische Staat en de Gemeente Antwerpen noteren reeds ver boven pari (per 17 September resp. 102 $\frac{7}{8}$ en 102 $\frac{1}{2}$). Waarschijnlijk gesterkt door deze en andere successen gaat thans de Bank voor Nederlandsche Gemeenten over tot uitgifte van een $3\frac{1}{4}$ pCt obligatielening, groot f 10 mln, gemiddelde looptijd 25 jaar, emissiekoers 99 pCt.

Dat in de loon-prijsspiraal, waarin ons land zich momenteel bevindt, obligaties bij de huidige rendementen uit een oogpunt van koopkrachtsbehoud voor particuliere beleggers weinig aantrekkelijk zijn is duidelijk. Alleen reeds door de loonronden van Januari 1954, October 1954 en van 1955, die waarschijnlijk geheel in de prijzen zijn, resp. worden verdisconteerd, zal het Nederlandse loonniveau met vermoedelijk meer dan 15 pCt stijgen: Het jaarlijkse rendement van ca 3,4 pCt — na aftrek van belasting voor de meeste beleggers zelfs ver beneden 3 pCt — van een hele reeks van jaren zal nodig zijn, om het koopkrachtsverlies van de hoofdsom van dergelijke geldbeleggingen in te halen, dit nog afgezien van verdere voor latere jaren te verwachten loon- en prijsstijgingen.

Aandelenbelegging biedt in dit opzicht onder de huidige omstandigheden betere perspectieven. Dat echter zelfs bij belegging in aandelen van grote bekende ondernemingen koopkrachtbehoud van het inkomen geenszins automatisch verzekerd is, blijkt wel uit het gedurende de afgelopen week aangekondigde dividend der Kon. Ned. Hoogovens over 1953. Ondanks veel geruchten en een daarop gebaseerde koersstijging werd dit dividend nl. gehandhaafd op 10 pCt, in geld evenveel, maar in koopkracht minder dan in 1951 en 1952.

De kans op kapitaalverlies bij aandelenbelegging in nieuwe beursfondsen — welke kans niet onaanzienlijk is — wordt de laatste tijd enigszins gereduceerd door een tot voor kort zeer ongebruikelijke wijze om de nieuwe aandeelhouders-beleggers bij een ongunstige gang van zaken tegemoet te komen. De afgelopen week werd nl. bekend, dat bij Van Nelle een balansverlies zal worden gedeckt, doordat groot-aandeelhouders daartoe aandelen gratis afstaan; reeds eerder was een dergelijke procedure bij Zwitsal en de Handelscompagnie gevolgd.

Aand. indexcijfers.	10 Sept. 1954	17 Sept. 1954
Algemeen	198,8	200,1
Industrie	285,7	288,7
Scheepvaart	184,9	190,5
Banken	161,9	159,6
Indon. aand.	64,3	64,1
Aandelen.		
A.K.U.	220%	232
Philips	270	275%
Unilever	366%	371%
H.A.L.	156	160%
Amsterd. Rubber	88%	85%
H.V.A.	122	121%
Kon. Petroleum	423	425%
Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	78%	78%
3-3½ pCt 1947	99%	100
3 pCt Invest. cert.	100%	100%
3½ pCt 1951	102%	102%
3 pCt Dollarlening	94%	94%
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	102%	102%
3½ pCt Bataafsche Petr.	102%	102%
3½ pCt Philips 1948	102%	102%
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	99	99%

J. C. BREZET.

vacatures

Bij een groot dagblad te Amsterdam is vacant de plaats van:

**CHEF DER FINANCIËEL
ECONOMISCHE REDACTIE**

Voor de bezetting van deze vacature komen bij voorkeur doch niet bij uitsluiting journalistiek geschoolde afgestudeerden in de economische wetenschappen in aanmerking.

Brieven met vermelding van levensloop en eventuele journalistieke prestaties onder no. ES-9325 aan Ricardo's Advertentiebureau, Amsterdam-C.

(Zie voorts blz. 764)

Het **ECONOMISCH TECHNOLOGISCH INSTITUUT** voor **FRIESLAND, E.T.I.F.**, vraagt voor spoedige indiensttreding

SOCIAAL-ECONOMISCH MEDEWERKER

afgestudeerd in economie met enige ervaring. Bij gebleken geschiktheid mogelijkheid tot plaatsing in de functie van plaatsvervangend directeur. Salaris f 8.000,— tot f 10.000,—.

Sollicitaties te richten aan de Directeur van het E.T.I.F., Sophialaan 1, Leeuwarden.

ABRAHAM VAN STOLK & ZONEN
KONINKLIJKE HOUTHANDEL N.V., Rotterdam,
vraagt voor directe indiensttreding:

een ARBEIDSANALYST

Candidaten moeten geheel op de hoogte zijn van arbeidsanalyse, tijdstudies, gemeten tarieven en de hierbij voorkomende administratie zelfstandig kunnen uitwerken.

Eigenhandig geschreven brieven, bevattende volledige gegevens omtrent opleiding, praktijk en salaris te richten aan: Postbus 1100, Rotterdam.

HERHAALDE OPROEPING

Bij de **GEMEENTE HAARLEM** is te vervullen de betrekking van

HOOFD

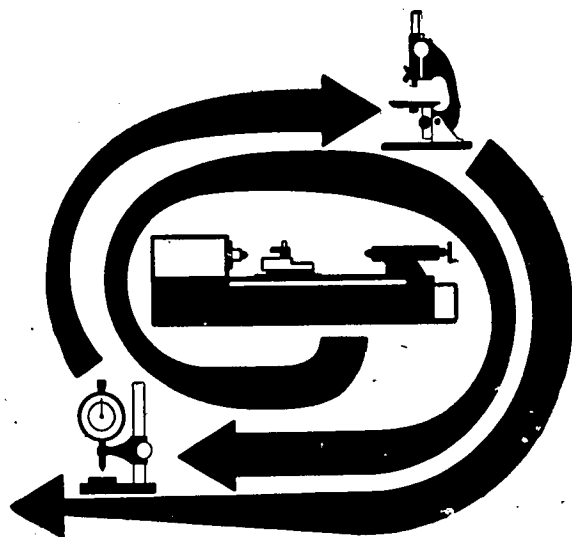
van de te combineren en te reorganiseren secretarie-afd.

Financiën en Belastingen

Vereisten:

Ruime algemene ervaring op het gebied van de overheidsfinanciën, organisatievermogen en geschiktheid om leiding te geven aan een personeel van plm 40 ambtenaren. De te nemen functionaris moet voorts in staat en bereid zijn om — met inachtneming van de ambtelijke verhoudingen — op hoog niveau aan de voorbereiding van bestuursdaden mede te werken en beleidsvragen te bespreken. Benoeming geschiedt in de rang van administrateur, jaarwedde f 9.168,— tot f 11.040,—. Aanstelling boven het minimum is mogelijk.

Met de hand geschreven sollicitaties, met bijvoeging van levensbeschrijving en recente pasfoto, in te zenden aan de Burgemeester binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad. Zij die reeds gesolliciteerd hebben, behoeven dit niet te herhalen.

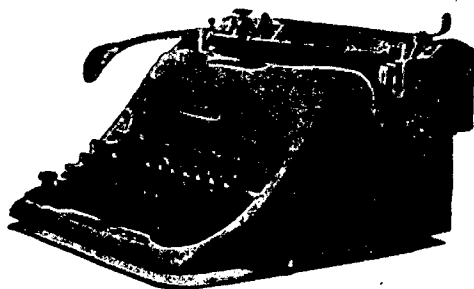
olivetti

**de grootste fabriek van kantoor-
machines in Europa.**

Het staal, nodig voor de vervaardiging van alle Olivetti-producten is van de beste kwaliteit en wordt aan strenge laboratoriumproeven onderworpen. Deze nauwkeurigheid beheerst verder het gehele fabricage-proces. Van de werktekening af tot aan het eindproduct gaan kwaliteit en vakmanschap tezamen.

Lexikon

een standardschrijfmachine voor het kantoor van geheel oorspronkelijke uitvoering getuigt van superieur vakmanschap.

RUYS' HANDELSVEREENIGING

Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage,
Utrecht, Groningen, Arnhem, Eindhoven,

Economisch-Statistische Berichten

Stichting Bouwcentrum

★

Prof. Dr H. J. Witteveen
Inflatie, revaluatie en de Millioenen-
nota 1955

★

Indonesië's Financiële Nota 1954

★

Dr J. M. E. M. A. Zonnenberg
De verlenging van de Wederopbouwwet

★

J. van Thillo
Belgische zeevisserij in het defensief
Ontwikkeling in de laatste jaren

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1947

WOENSDAG 29 SEPTEMBER 1954

KAS-ASSOCIATIE N.V.

SPIJSTRAAT 172

AMSTERDAM

Bewindvoering
en Executele

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

EERSTE NEDERLANDSCHE

Gevestigd te

's-Gravenhage

COLLECTIEVE PERSONEELVERZEKERINGEN

*Speciale combinaties voor
Directieverzekeringen*

ADMINISTRATIEKANTOOR TE DORDRECHT
BELLEVUESTRAAT 2 — TELEF. 01850-5345

WAAR OOK TER WERELD

- In Canada, Zuid- en Noord-Amerika, Indonesië, Australië, Nieuw-Zeeland, Nieuw-Guinea, Zuid-Afrika of waar ook ter wereld. Overal kunnen Uw familieleden, vrienden en kennissen het contact met Nederland het beste onderhouden door de Weekeditie van de Nieuwe Rotterdamse Courant. Verras hen met een abonnement.
- Vraag nog heden een gratis proefnummer en opgave van de kosten voor verzending per lucht- of zeepost naar het land, waarheen U de Weekeditie gestuurd wilt hebben.

NIEUWE ROTTERDAMSE COURANT

Witte de Withstraat 73, Rotterdam, Tel. 111.000

Adverteer in de E.-P.-B.

R. Mees & Zoonen

Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen

*Financiële afwikkeling
van goederentransacties*

*Verzorging van alle
daarbij voorkomende
verzekeringen*

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.